

ARTIFICIELL INTELLIGENS, ETT PARADIGMSKIFTE FÖR ARKIVEN?

**En diskursanalys av hur Riksarkivet skriver om AI
på sin webbplats**

Henrik Arthursson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i arkivvetenskap för masterexamen inom
ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Charlotte Hagström

År: 2026

Title

Artificial Intelligence, a paradigm shift for archives? A discourse analysis on how the National Archives of Sweden writes about AI on their website

Abstract

On the 4th of July 2024 the Swedish government decided to assign the Agency for Digital Government and the Swedish Authority for Privacy Protection to give guidelines for increasing use of generative artificial intelligence in the public sector. One year later, on the 10th of September 2025, the government released their budget proposition for the year 2026. Here the National Archives of Sweden (NAS) was assigned 20 million Swedish crowns for the year to digitize archival materials and make possible the training of AI-models on Swedish data. This will influence how the archive describes this technology and since the NAS have an expertise on information management, it is relevant to understand in what ways they describe AI on their website. This thesis therefore uses a discourse analysis to study how posts on the website of the NAS describe AI. This is coupled with a literary review regarding AI and archives, where the resulting different subjects and subject groups are created to present different descriptions of AI than those displayed in the NAS' posts. The conclusion of this thesis is that the NAS' posts display two discourses: an archival official AI-discourse and an archival official data governance discourse. The first one strengthens the NAS' role as an authority where AI is a positive force, improving the accessibility for the general public and researchers which leads to innovation and effectivity. The second one presents how AI's improving role benefits other authorities, agencies, institutions and users who can have use of the data and AI-models published. In the first discourse, the NAS presents itself as a part of the larger society, where democratization is mentioned and where the archives are mentioned as shared, which I interpret as an attempt for NAS to legitimize its use of AI. The literary review resulted in four categories: 1) improvements as a result of AI, 2) risks and setbacks as a result of AI, 3) needs as a result of AI, and 4) potentials as a result of AI. The comparison between the discourse analysis and the literary review showed that the NAS, while mentioning improvements and potentials as a result of AI, was mostly silent on needs and risks and setbacks.

Keywords

Archives, Artificial intelligence, AI, Discourse analysis, Literary review, Sweden, Posts, Authority, Agency, Subjects of AI, Description of AI

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Bakgrund.....	8
1.2.1 Generativ artificiell intelligens, Europeiska unionen och Sverige.....	8
1.2.2 Riksarkivets arbete med artificiell intelligens.....	9
2. Teori.....	11
2.1 Diskursanalys.....	11
2.1.1 Diskurs	11
2.1.2 Textdimensionen	11
3. Metod	14
3.1 Materialinsamling	14
3.2 Litteraturstudie.....	14
3.3 Diskursanalys.....	16
3.4 Etiska reflektioner.....	16
3.4.1 Forskningssed	16
3.4.2 Följande av GDPR.....	17
4. Tidigare forskning.....	18
4.1 Litteraturstudier.....	18
4.2 Diskursanalyser om arkivprofessionen	19
4.3 Diskursanalyser om hur AI beskrivs i institutioner och statlig förvaltning.....	20
5. Resultat och analys	22
5.1 Litteraturstudie.....	22
5.1.1 Ordlista.....	22
5.1.2 Förbättringar med artificiell intelligens.....	23
5.1.3 Risker och motgångar med artificiell intelligens.....	25
5.1.4 Artificiell intelligens behov	28
5.1.5 Potentialer med artificiell intelligens	30
5.1.6 Litteraturstudien och tidigare forskning.....	32
5.2 Diskursanalys.....	33
5.2.1 Vokabulär	33
5.2.2 Huvudsakliga fynd från vokabulär	43
5.2.3 Grammatik	45
5.2.4 Huvudsakliga fynd från grammatik	49
5.2.5 Diskursanalysen och tidigare forskning	50
6. Diskussion.....	52
6.1 Begränsningar	52
6.2 Vilka diskurser kring artificiell intelligens framträder på Riksarkivets webbplats?.....	52
6.3 Vilka ämnen och ämnesområden kan identifieras i litteraturstudien avseende artificiell intelligens och arkiv?.....	53
6.4 Vilka likheter och skillnader kan urskiljas vid en jämförelse mellan webbplatsen och litteraturens resultat?	53
6.5 Framtida forskning.....	56
Litteraturförteckning	58

Bilagor	68
Diskursanalys.....	68
Litteraturstudie.....	69

1. Inledning

Den 4 juli 2024 beslutade den svenska regeringen att ge Myndigheten för digital förvaltning (Digg) och Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) i uppdrag att ge vägledande riktlinjer för ökad användning av generativ artificiell intelligens (AI) inom offentlig sektor (Regeringskansliet 2024). Ett år senare, den 10 september 2025, släppte regeringen sin budgetproposition för 2026. Där angavs att Riksarkivet skulle få 20 miljoner kronor för detta år för att digitisera arkivmaterial och möjliggöra träning av AI-modeller på svenska data (Regeringskansliet 2025).

På Riksarkivets webbplats finns det mycket skrivet om AI (observation från 19 februari 2026), särskilt hur den bättre än tidigare tillgängliggör informationen som finns på myndigheten (Riksarkivet, u.å.a). Detta är ett viktigt ämnesområde. Dock är inte tillgänglighet det enda som arkivverksamheten ska fokusera på. Enligt Arkivlagen ska arkiv även: ”[...] bevaras, hållas ordnade och vårdas [...]” (SFS 1990:782, 3 §). Vidare, enligt Riksarkivets (1995) *Bevarandet av nutiden: Riksarkivets gallrings- & bevarandepolicy*, är möjligheten att bedöma en handlingar värde beroende av uppgifter om hur unika materialen är avseende exempelvis hur de har använts eller dess informationsvärde till andra material, kontinuiteten i exempelvis regelsystem och andra sätt som påverkar hur handlingar har blivit använda, kvaliteten av data och möjligheten att granska materials trovärdighet, hur sammanställda handlingar är – aggregationsnivå –, identifieringsmöjligheterna hos data avseende exempelvis personer, att anknyta information med annan information, hur representativa handlingars information är, handlingars funktionella sammanhang till andra handlingar och information, samt handlingarnas möjligheter till åskådlighet (s. 8-9). En fråga som då uppkommer är vad som får ett visst sätt att beskriva arkiven att framhävas före ett annat och vilka andra arkivsynsätt som kan kopplas till AI. En diskursanalys kommer därför göras för att undersöka hur AI beskrivs på webbplatsen.

Riksarkivet är en förvaltningsmyndighet som skyddas under regeringsformen (SFS 1974:152) 12 kap. 2 §, och får härigenom bestämma i enskilda ärenden som rör dess myndighetsutövning mot enskilda. Denna myndighetsutövning specificeras i Förordning (SFS 2009:1593) med instruktion för Riksarkivet, där det ska ha en nationell överblick över arkivfrågor (3 §). Riksarkivet ska även särskilt ”Verka för ökad kunskap grundad på forskning [...] och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde” (SFS 2009:1593, 5 §). Paragraf 12 § förklarar vidare att

Riksarkivet ska ta del av internationellt samarbete, vilket leder till att dess arkivfrågor inte nödvändigtvis begränsas till nationella sådana (SFS 2009:1593).

De beskrivningar som visas upp på webbplatsen är även det första som en utomstående läsare kommer i kontakt med om denne vill veta mer om hur AI används på Riksarkivet, vilken påverkan AI har på arkivfrågor, och hur Riksarkivet förhåller sig till detta. Dessa beskrivningar är viktiga, särskilt när Riksarkivet ska framhäva sin expertis inom informationshantering. Det är även ansvarigt som beredskapsmyndighet att bevara och skydda nödvändig information för att säkerställa den grundläggande funktionen i samhället under exempelvis kris eller krig (Krisinformation 2025). AI och dess motgångar, exempelvis förfalskning och skapande, är särskilt relevanta här (Naffi 2025).

En litteraturstudie kommer att göras tillsammans med diskursanalysen. Denna kommer att göras genom att hitta ämnen och ämnesområden från forskning om AI och arkiv. Med dessa menas ord eller uttryck som reflekterar olika ämnen som AI har förbättringar, potentialer, motgångar eller behov av, exempelvis ”Proveniens”. Anledningen till studien är att jag vill jämföra det som beskrivs i diskursanalysen med alternativa synsätt som kan finnas i forskningen: något som inte är möjligt med enbart en omfattande genomgång av tidigare forskning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att bidra till ökad kunskap om hur artificiell intelligens beskrivs och kan beskrivas inom arkivfältet. Detta görs genom en diskursanalys av inlägg på webbplatsen, och en litteraturstudie.

Mina frågeställningar är därav följande:

1. Vilka diskurser kring artificiell intelligens framträder på Riksarkivets webbplats?
2. Vilka ämnen och ämnesområden kan identifieras i litteraturstudien avseende artificiell intelligens och arkiv?
3. Vilka likheter och skillnader kan urskiljas vid en jämförelse mellan webbplatsen och litteraturens resultat?

Den tredje frågeställningen kommer att besvaras i diskussionsdelen av denna uppsats. Anledningen till detta är att den jämför två färdiga resultat, där inga nya referenser kommer att göras.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Generativ artificiell intelligens, Europeiska unionen och Sverige

Generativ artificiell intelligens är AI som har möjlighet att självständigt lära sig av stora datamängder. Detta är en stor kontrast till tidigare AI-teknologi, som har varit beroende av etiketterade data i sin inlärning. Generativ AI kan därutöver, genom användares inmatning i form av naturligt språk, skapa nytt innehåll. Detta sträcker sig från skriven text till videor, musik och bilder samt datorkodning (Atkinson-Abutridy 2025, s. 1). Denna utveckling har, sedan ChatGPT:s inträde från och med 2018, men särskilt under början av 2020-talet, lett till att generativ AI har inkorporerats i många olika system globalt (Ida 2024, s. 304). Detta har lett till att Sverige har anammat teknologin med avsikt att inkorporera generativ AI i offentlig förvaltning (Regeringskansliet 2024).

Trots den effektivitet som generativ AI ger, finns det utmaningar med den nya teknologin. Faktumet att nytt innehåll kan skapas har farliga konsekvenser på autenticitet i flera delar av samhället, exempelvis *deepfakes* (Naffi 2025). Eftersom generativ AI är beroende av datamängder för att skapa innehåll, kan det som skapas vara baserat på personliga uppgifter, vilket leder till skada för individen (Golda et al. 2024, s. 48140). Även kulturarvs autenticitet utmanas på grund av förmågan hos generativ AI att efterlikna historiska texter (Hlihor 2024, s. 79-80). Generativ AI kräver även mycket stora mängder energi för att drivas (O'Donnell & Crownhart 2025).

Dessa utmaningar och faror har lett till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens), med avsikt att harmonisera regler för AI i enlighet med deras värden, bland annat människocentrerad och tillförlitlig AI, samt att säkerställa hög nivå av skydd för exempelvis hälsa, säkerhet, miljö och unionens grundläggande

rättigheter (Europaparlamentet och rådet 2024, s. 1). Dessa rättigheter är sammanfattade under de huvudsakliga avdelningarna *värdighet, friheter, jämlikhet, solidaritet, medborgarnas rättigheter* och *rättskipning*, som nämns i Europeiska Unionens stadga (EU) 326/2 om de grundläggande rättigheterna (s. 396-405).

Sverige är en del av denna utveckling kring AI, och därmed även Riksarkivet, som får ge råd om arkivfrågor (SFS 2009:1593, 11 §).

1.2.2 Riksarkivets arbete med artificiell intelligens

Riksarkivets projekt om AI har främst handlat om handskriftsigenkänning.

Enligt Erik Lenas som är Lead Data Scientist vid Riksarkivet, i poddavsnittet *AI och historiska texter* (Riksarkivet 2024e), påbörjades arbetet med handskriftsigenkänningsverktyget Handwritten Text Recognition (HTR) år 2019 på myndigheten. Denna teknik har anpassats från Optical Character Recognition (OCR), som baseras på att man delar upp en bildtext i bildklipp för varje bokstav. En modell tränas på bildklipp för att känna igen bokstäverna för att i slutändan skapa en sammanhängande text. HTR, däremot, tränas på att känna igen texten på radsnivå vilket förenklar för modellen att skapa kontext i bokstäverna (Riksarkivet 2024e).

År 2019 nämns Handwritten Text Recognition för första gången i Riksarkivets årsredovisning (Riksarkivet 2019). Myndigheten deltog i det språkteknologiska projektet SweClarin, som påbörjades 2019, och skulle undersöka HTR på Riksarkivets material (ibid., s. 29).

År 2020 började Riksarkivet att delta i det nationella forskningsinfrastrukturprojektet AIRA, som undersökte hur AI kunde användas för att tolka och omvandla handskrifter till läs- och sökbar text (Riksarkivet 2020, s. 35). Detta projekt avslutades 2022 och resulterade i möjligheten att effektivisera indexeringen som möjliggjorde sökbarhet i arkivhandlingar (Riksarkivet 2024g).

År 2021 pågick projektet *Maskintolkning av handskrivna källmaterial*. Detta undersökte HTR-tekniker för att bedöma dess potential i att tillgängliggöra arkivmaterial med fokus på sitt textinnehåll. Detta ledde till möjligheten att effektivisera sökning av information som, med detta, hade möjligheten att resultera i snabbare handläggning och potential för tjänster där användaren inte behöver

mänsklig assistans. Med detta projekt kunde även forskning förbättras och innovation öka (Riksarkivet 2021, s. 44).

År 2022 började HTR att utvecklas än mer genom forskningsprojektet *Transkriberingsnod Sverige*, i samarbete med Göteborgs universitet, där frivilliga deltagare utanför Riksarkivet¹ transkriberade arkivmaterial som skulle bli till träningsdata för en AI-modell som var ämnad att tolka handskrivna handlingar. År 2025 lanserades detta projekt vilket ledde till möjligheten att fritextsöka bland arkivmaterial i Nationella Arkivdatabasen (NAD) (Riksarkivet 2022, s. 43, 2025c, 2025d).

År 2023 och 2024 ökade utvecklingen av HTR. År 2023 utvecklades en basmodell för historisk skrift som kan tolka texter från 1600-talet fram till 1800-talet med hög noggrannhet, kallad *The Swedish Lion I* (Riksarkivet 2023, s. 42; Park 2024). Denna modell utvecklades i samarbete med bland annat Finlands riksarkiv, Stockholms stadsarkiv, Jämtlands läns fornskriftsällskap, medborgarforskare och forskare från Stockholms och Uppsala universitet (Riksarkivet 2024d). Under år 2024 etablerades ett AI-labb på Riksarkivet (Riksarkivet 2024f, s. 5).

Under 2025 har arbetet fortsatt med HTR, där Riksarkivet, det året, publicerade omkring tre miljoner sidor av arkivmaterial i NAD. Med en för AI avsett verktyg, HTRflow, som lanserades 2023, indexerades cirka 17 miljoner fastighetshandlingar (Riksarkivet 2025e, s. 21, 29; AI-Riksarkivet 2024). HTRflow har en öppen källkod, vilket gör det möjligt för allmänheten att modifiera koden och sprida den (AI-Riksarkivet 2024; Merriam-Webster u.å.a).

¹ Medborgarforskare

2. Teori

2.1 Diskursanalys

Teorin som har använts är huvudsakligen Norman Faircloughs diskursanalys som han beskriver i boken *Discourse and Social Change* (1992).

2.1.1 Diskurs

I Faircloughs bok (1992) beskrivs diskurs som ett visst sätt att konstruera ett ämnes- eller kunskapsområde. Dessa områden förmedlas olika i texter beroende på från vilket perspektiv de är förmedlade (Fairclough 1992, s. 128). Diskurser existerar dock inte självständigt från samhället utan påverkas av sociala relationer och identiteter som existerar i den riktiga världen. Diskurserna är därutöver avgränsade av sociala strukturer och praktiker (Fairclough 1992, s. 65-66). Enligt Fairclough (1992) delas diskursanalys in i tre dimensioner: text, diskurspraktiker och sociala praktiker. Dessa är sammankopplade med varandra (ibid. s. 73). Eftersom denna uppsats har ett fokus på hur AI beskrivs, är den dock avgränsad till textdimensionen.

2.1.2 Textdimensionen

I denna dimension kommer vokabulär och grammatik att analyseras. Vokabulär rör enskilda ord medan grammatik rör dessa ord som kombineras i satser och meningar (Fairclough 1992, s. 75).

2.1.2.1 Vokabulär

I analysen har ordens betydelser och formuleringar analyserats.

Ordens betydelser ses inte av Fairclough som stabila utan påverkas av sociala och kulturella faktorer i samhället (1992, s. 185). I denna uppsats har jag modifierat Faircloughs begrepp: jag har inte använt mig av hans huvudsakliga analys inom ordens betydelse: betydelsekapacitet² – ett omfång av betydelser som ett ord vanligen anknyts till i ordböcker (Fairclough 1992, s. 186). I stället har min analys av ords betydelser utgått från vad ord anknyts till i texten.

Hur ord är formulerade påverkar ords betydelser. Ordval blir påverkade av de perspektiv som den som uttrycker ordvalet innehar. (Fairclough 1992, s. 190-191). Denna analys har jag likväl modifierat där formuleringarna har kopplats till orden

² Meaning potential

som finns i inläggen, snarare än formuleringen av olika betydelser (Fairclough 1992, s. 190).

2.1.2.2 Grammatik

Denna uppsats har använt två begrepp: transitivitet och modalitet.

Transitivitet utgör de processtyper som förekommer i satser och de olika element som där är inblandade. En sådan är aktiva processer, som utgör en agent som agerar efter ett mål (Fairclough 1992, s. 180). Vad som menas med mål, förklaras inte i detalj av Fairclough (1992). Enligt forskarna Michael A. K. Halliday och Christian M. I. M. Matthiessen (2014) är mål riktningen eller utvidgningen av agentens handling. Denna måste vara riktad mot en deltagare – den som påverkas av handlingen (Halliday & Matthiessen 2014, s. 226). Anledningen till att dessa forskare nämns är att Fairclough (1992) inte specificerar begreppet transitivitet i tillräcklig grad för att vara användbar (s. 177-180). Jag har därför använt mig av Hallidays definition i hans bok *Halliday's Introduction to Functional Grammar*, uppdaterad av Matthiessen (2014). Anledningen till valet av denna bok är att Hallidays tidigare upplaga av samma bok (1985) nämns av Fairclough innan Faircloughs beskrivning av transitivitet (Fairclough 1992, s. 177-178).

Aktiva processer delas in av Fairclough i två typer: direkt aktiv process och indirekt aktiv process (1992, s. 180). Den tidigare utgör uttryckligen, i en sats, en agent som, genom en aktion, agerar efter ett mål, medan, i den senare, följs en agent endast av en aktion – även om den underförstått har ett mål. Den tidigare typen är främst transitiv – vilket betyder att den innehåller subjekt, verb och objekt – till skillnad från den senare som främst är intransitiv, eftersom den inte innehåller objekt (ibid., s. 178-180).

Händelseprocessen är en annan process. Den utgör en händelse och ett mål. Enligt Fairclough är den främst intransitiv – att den enbart innehåller subjekt och verb (Fairclough 1992, s. 180). Detta är en likhet med indirekt aktiv process. Dock skiljer den sig i hur den blir besvarad. En indirekt aktiv process vill ha svar på frågan om vilka som gjorde en handling – agenten – medan en händelseprocess vill svara på vad som hände – målet (ibid., s. 180).

En annan process, enligt Fairclough (1992), är mentala som utgör kognitiva ord, såsom att veta; uppfattningar, att höra och märka; och känslor, exempelvis att gilla och frukta (s. 180).

Den sista processen som Fairclough (1992) nämner är den relationella processen. Här betecknar verben en relation mellan deltagare, exempelvis att ”vara” och ”bli” (Fairclough 1992, s. 178). Enligt Halliday och Matthiessen (2014) måste den relationella processen ha två deltagare i en sats. För att fungera däri måste deltagarna vara besläktade med varandra: att något är något annat. Detta skiljer sig från de aktiva och den mentala processen samt händelseprocessen som kan ha en deltagare i en sats (Halliday & Matthiessen 2014, s. 222, 261-262). Relationella satser består antingen av attributiv – vad som kännetecknar en deltagare – eller identifiering – vad som identifierar en deltagare. Dessa två är antingen intensiva – som är kopplad till vad en deltagare är –, omständighetsbundna – exempelvis när och var en deltagare är – eller possessiva – exempelvis vems en deltagare är (Halliday & Matthiessen 2014, s. 265).

Utöver Faircloughs (1992) fyra processer, nämner Halliday och Matthiessen (2014) tre andra processer. Dessa är mindre centrala än de processer som Fairclough (1992) nämner. Den första är den beteenderelaterade processen som markerar verb som har med beteenden att göra, exempelvis att ”skratta”, som har likheter med händelseprocessen, de aktiva processerna och den mentala processen (Halliday & Matthiessen 2014, s. 301). Den andra processen är den verbala som markerar verb som relaterar till att någon berättar eller säger något. Den sista processen är den existentiella som kopplas till verb som existerar: exempelvis att ”finnas”. Denna skiljer sig från relationella processer genom att existentiell process inte innehåller några deltagare (ibid., s. 302, 307-309).

Modalitet uttrycker ett förhållningssätt till verkligheten och sanningen. Den består bland annat av ord såsom verbet ”tro”, adverbet ”troligen” och adjektivet ”troligt”. Andra verb som uttrycker modalitet är modala hjälpverb såsom ”måste” och ”må” (Fairclough 1992, s. 158-159). Inom modalitet särskiljer även Fairclough (1992) subjektiv från objektiv modalitet, där den tidigare uttrycker relationen mellan talaren och modaliteten – exempelvis ”jag tror” –, medan denna relation osynliggörs i den senare – exempelvis ”troligen” – vilket gör det otydligt vems perspektiv som representeras i modaliteten. Detta uttrycker en maktrelation (ibid., s. 159). I denna uppsats, eftersom substantiv likväl kan ha egenskaper av modalitet, exempelvis ”möjlighet”, har jag valt att analysera dessa.

3. Metod

3.1 Materialinsamling

Mitt material för diskursanalysen har utgått från inlägg på Riksarkivets webbplats. Det mesta av materialet har insamlats med hjälp av Riksarkivets sökfält där sökordet "AI" har använts. Av dessa sökresultat har jag läst vartannat inlägg där AI är en viktig del i inlägget, vilket ledde till ett insamlingsmaterial på tolv inlägg. Dessa samlades in mellan den 30 januari och den 20 februari 2026.

Min materialinsamling i litteraturstudien har utgått från biblioteken i Lunds universitets söktjänst Finn. Här har sökorden "Titel:Archiv* OCH Titel:Artificial intelligence ELLER Titel:Archiv* OCH Titel:AI" använts. Anledningen till att jag har begränsat mig till deras titlar är att mitt mål har varit att läsa de texter som har AI och arkiv som huvudämne. Vidare har jag begränsat sökorden till "Peer reviewed" och materialtypen "Vetenskapliga tidskrifter". Jag har även begränsat mig till språket engelska. Eftersom AI:s stora spridning i samhället skedde under 2020-talet (Ida 2024, s. 304), har jag valt att avgränsa de vetenskapliga tidskrifternas artiklar till mellan 2020 och 2025. Denna litteraturstudie ledde till en materialinsamling på 80 tidskriftsartiklar.

Jag har inte använt andra söktjänster, exempelvis Google Scholar. Man kan inte göra en avancerad sökning med Google Scholar, något som behövdes för att inte bli överväldigad av texter där det skulle varit otydligt angående om de hade varit Peer-Reviewed eller vetenskapliga tidskriftsartiklar.

3.2 Litteraturstudie

Litteraturstudien har varit kvalitativ. Eftersom det finns många studier om arkiv och AI, betänkte jag möjligheten att göra ett kvantitativt metodval, dock var inte mitt syfte att skapa precisa data eller att utgå från på förhand mätbara variabler. Jag skapade i stället ämnen utefter de beskrivningar som de vetenskapliga tidskriftsartiklarna framhävde (Leavy 2017, s. 89, 124). Jag har förvisso skapat en tabell i Microsoft Excel för att få en översikt av ämnesområdena, vilket har gett kvantitativa inslag i litteraturstudien, dock har inte fokuset legat i dessa utan i dess beskrivningar, något som passar kvalitativ metod (ibid., s. 124). På grund av omfattningen av min litteraturstudie, begränsade jag mig till tidskriftsartiklarnas abstracts och slutsatser. De artiklar som varken nämnde AI eller arkivering i sina

abstracts eller slutsatser bortsorterades. Sökresultaten sorterades efter datum ”Nyast först”.

Litteraturstudien hanterades i Microsoft Excel genom två huvudkolumner: *rådata* och *ämnen*. Jag kopierade de meningar som fanns i abstracts och slutsatser och klistrade in dem i rådatakolumnen. Bland rådata hittade jag de olika huvudpunkterna som forskarna framförde och klistrade in dem i ämneskolumnen. Ämnena blev sedan strukturerade i två ytterligare kolumner som handlade om vad AI leder till och kan leda till och dess risker. De olika huvudorden i denna kolumn färgades för att hamna i fyra olika huvudområden: 1) Vad AI förbättrar i arkiv, 2) Vad det finns för risker med AI i arkiv, 3) Vad arkiv har för behov kopplat till AI, och 4) Vad AI har för potential i arkiv.

Detta tillvägagångssätt var ett resultat av att jag i början tänkte använda mig av Patricia Leavys (2017) hanterande av kvalitativa undersökningar. Jag tänkte använda mig av koder – ord eller fraser som tilldelas datasegment – för att fånga upp texters kärnor (Leavy 2017, s. 151). Relaterade koder skulle grupperas genom kategorisering. Därefter skulle kodernas större budskap tematiseras för att sedan skrivas ner i noter där idéer om de bearbetade koderna skulle skrivas ut. Därefter skulle detta tolkas (ibid., s. 152-153). Dock upptäckte jag att storleken på materialet och de invecklade meningarna i de vetenskapliga artiklarna, gjorde tillvägagångssättet ineffektivt.

Valet av vad som anses relevant för eventuellt granskande av ämnen och ämnesområden, och därav ämnena och ämnesområdena i sig, har varit subjektivt. Dock har de vetenskapliga tidskriftsartiklarna, som har använts i denna uppsats, inkluderats under denna uppsats bilagor. På detta vis har min metod och mitt resultat redovisats utifrån god forskningssed (Åkerman 202, s. 77), och gör det möjligt för läsare att granska litteraturen.

En annan problematik med litteraturstudiens tillvägagångssätt har varit det faktum att alla vetenskapliga artiklar inte har inkluderat slutsatser, vilket har lett till att deras ämnesområden endast har representerats genom det som nämns i deras abstracts. Detta har varit en stor brist, dock, på grund av omfånget av material, har tiden saknats för att närmare granska enskilda texter utanför de angivna riktlinjerna – abstracts och slutsatser.

3.3 Diskursanalys

Mitt metodval för diskursanalysen har varit kvalitativ. Diskursanalysen har fungerat som metod och har utgått från Faircloughs (1992) ovan nämnda diskursanalys, där jag har avgränsat mig till textdimensionen.

Norman Fairclough (1992) ger förslag på flera frågor och tillvägagångssätt för att hantera textanalysen (s. 234-237). Här har jag använt mig av frågor som inkluderas inom grammatik i transitivitet och modalitet.

3.4 Etiska reflektioner

3.4.1 Forskningssed

Denna uppsats har följt god forskningssed.

Med koppling till forskningsintresset har jag varit fri från påverkan. Litteraturstudien har bedrivits ansvarsfullt och kompetent i form av att mina arbetsmoment noga har redovisats i en tabell i Microsoft Excel (Åkerman 2024, s. 12). Trots att detta dokument inte är tillgängligt för läsare, har alla en möjlighet att läsa de vetenskapliga artiklarna som jag har inkluderat i litteraturstudien under bilagor. Min diskursanalys har också bedrivits på ett ansvarsfullt och kompetent sätt.

Diskursanalysen hålls, likt litteraturstudien, i god ordning. Forskningsfrågorna som har besvarats i denna uppsats är relevanta eftersom AI i nuläget används i stor skala av Riksarkivet (Riksarkivet u.å.a). Mina forskningsfrågor kan besvaras utefter de metoder som har använts. Jag är sanningsenlig och tydlig när jag har bedrivit forskningen (Åkerman 2024, s. 12).

Med koppling till skyddsintresset har jag inte gjort en studie som kränker människors grundläggande rättigheter. Min diskursanalys är gjord på offentligt material, och jag har inte gjort någon vetenskaplig artikel öppet tillgänglig för läsaren avseende litteraturstudien. Jag har inte heller forskat med någon avsikt att skada eller förtala någon (Åkerman 2024, s. 13).

Med koppling till öppenhetsintresset har denna uppsats publicerats i Lund University Publications Student Papers, vilket främjar fri tillgång (Åkerman 2024, s. 13).

I denna uppsats har AI inte använts.

3.4.2 Följande av GDPR

Denna uppsats följer GDPR (allmän dataskyddsförordning) även om personuppgifter i form av personers namn har använts (Europaparlamentet och rådet 2016). Namn som delas är dock offentliga personer som nämns i Riksarkivets inlägg samt forskare som nämns i de vetenskapliga tidskriftsartiklarna. Båda dessa, anser jag, enligt artikel 6.1f i GDPR, som nödvändig för att utföra min forskning vilket väger tyngre än de konsekvenser som mitt nämnande av författares namn eller namn i Riksarkivets inlägg kan leda till. Mitt nämnande av namn, angående Riksarkivets inlägg, är även minimalt (Europaparlamentet och rådet 2016).

4. Tidigare forskning

Denna tidigare forskning saknar svenska studier. Anledningen till detta är att inga sådana har hittats inom ramarna för underrubrikerna nedan.

4.1 Litteraturstudier

Litteraturstudier om hur AI påverkar arkiv är mångtaliga, dock berör denna underrubrik de forskningsstudier som anses mest relevanta i förhållande till min studie. Därför har litteraturstudier från 2026 valts bort, eftersom de inte anses som tidigare forskning då de framträder efter min litteraturstudies slutdatum.

En artikel med litteraturstudier, *Archives and AI: An Overview of Current Debates and Future Perspectives*, har publicerats av forskarna Giovanni Colavizza, Tobias Blanke, Charles Jeurgens och Julia Noordegraaf (2022). Denna artikel studerade förhållandet mellan AI och dokumenthantering genom dess hela livscykel: vid stadierna när handlingar skapas, hanteras och används. Detta gjordes genom en litteraturstudie, något som liknar min uppsats. Ämnesområden nämns i denna forskningsstudie, där en av de viktigaste är teoretiska och professionella funderingar. Inom dessa funderingar nämns förändringar i den ursprungliga ordningen och proveniens. Nära knutet till detta nämns behovet av ansvarsskyldighet och transparens i AI-verktygs olika arbetsprocesser. En annan viktig fundering är hur arkivariers yrkesroll kommer att förändras. Några sådana funderingar är vikten för arkivarier att förstå AI-koncept, något som kan lösas genom utbildning och träning, samt att föra en närmare dialog med datorvetenskaper och mjukvaruingenjörer. Andra viktiga funderingar angående AI i Colavizza et al:s (2022) litteraturstudie är hur AI kan förbättra handlingars processer under sina livscykler genom att de automatiseras. Värdering av handlingars innehåll är en annan viktig fundering och är nära knutet till automatiseringen av handlingars processer, där AI kan hjälpa till med att hantera stora mängder ostrukturerade data. Forskarna i denna studie nämner även hur AI kan automatisera extraheringen och indexeringen av innehåll. Därutöver är det möjligt för AI att göra äldre handlingar sökbara. Andra funderingar är sökbarhet och hämtning av information genom exempelvis automatiserad klassificering, och vikten av att AI:s hantering av information överensstämmer med lagar, förordningar och förväntningar med koppling till integritet och andra allmänna värden. Något

som är nära kopplat till den sista av dessa funderingar är tanken om användandet av AI som socio-teknisk maktutövning, exempelvis i hanterandet av material från marginaliserade grupper med hjälp av AI. Funderingarna som Colavizza et al. (2022) gör, är en värdefull ingång i skapandet av ämnen och ämnesområden i min litteraturstudie. Denna forskningsstudie är även flera år gammalt och kan därför uppdateras i min litteraturstudie (ibid., s. 2, 5-9).

En annan forskningsstudie har gjorts av forskarna Sara Mannheimer et al. (2024) där de, genom en litteraturstudie av olika AI-projekt på arkiv och bibliotek, ville svara på frågorna om hur arkiv och bibliotek använder AI i sina praktiker, samt vilka etiska farhågor som kan identifieras under en implementering av AI på bibliotek och arkiv. Den är i många anseenden lik min studie särskilt i det anseendet att den vill undersöka ett ämnesområde inom AI: etiska funderingar. Olika etiska funderingar radas upp varav de vanligaste är riktighet i AI-implementering, sådant i en AI-modell som kräver mänsklig hjälp och partiskhet. Dessa etiska funderingar kan jag använda mig av för att se om ämnesområdena visas i min diskursanalys av Riksarkivets webbplats. Studien är även flera år gammal, då den genomfördes på material från 2017 till 2022 och kan därav uppdateras i min litteraturstudie (ibid., s. 2-3, 18).

4.2 Diskursanalyser om arkivprofessionen

Eftersom denna uppsats är nära kopplad till hur arkiv beskriver sin verksamhet är diskursanalytiska studier av arkivprofessionen relevanta. Forskaren Jennifer Y. Pearsons (2022) studie undersöker arkivs självbilder genom en diskursanalys. Här undersöks artiklar från tidskrifter som är nära knutna till arkivsektorn. Ord som värderas positivt i tidskriftsartiklarnas titlar och abstracts undersöks i artikeln, med avseende på deras frekvens och användning, för att skapa ett lexikon av positivt värderade ord. Detta blir sedan jämfört med tidskriftsartiklars titlar och abstracts från disciplinen kunskapshantering³. Resultatet blev att arkiv i jämförelse med kunskapshanteringen använde sig mer av det passiva och otydliga ”possibility”, och det framåtsträvande men likväl otydliga värdeordet av referenser till framtiden, och värdeordet ”serve”, samt värdeordet ”recommend” bland annat. Kunskapshantering använde sig mer av ord som är relevanta för affärsintressenter, exempelvis ”performance”, ”innovative”, ”strategic” och ”insight”. Ord som uttrycker direkta och mätbara resultat, exempelvis ”influence”, ”positive” och ”improve” var även vanligare. Kunskapshanteringens tidskriftsartiklar gav även mer konkreta värdeord,

³ Knowledge Management

exempelvis ”first of its kind” och hur de fyller ett tomrum. Slutsatserna blev att arkivens studier var mer generella och passiva i sina ordval till skillnad från kunskapshanteringens studier som var bättre på att framhäva värde i sina undersökningar vilket gagnar deras relation med donatorer. Denna undersökning bidrar mycket till min kommande analys av Riksarkivets webbplats, eftersom jag kan undersöka om denna tidigare forsknings resultat av värdeord stämmer överens med mina resultat av Riksarkivets beskrivning av AI (ibid., s. 95, 99, 100, 104-108).

4.3 Diskursanalyser om hur AI beskrivs i institutioner och statlig förvaltning

Hur institutioner beskriver AI är nära knutet till Riksarkivet eftersom, utifrån Svenska Akademiens (1933) definition av *institution* (definition: 3, spalt: I 872), är Riksarkivet en sådan, då det har organiserats för fyllande av en särskild uppgift: arkivering.

En diskursanalys om AI och institutioner är skriven av forskarna Marc Benno Bürger och Maja Due Kadenics (2026) artikel *Framing AI, constructing identity: how institutional discourse shapes AI adoption and professional identity in project management*. I denna artikel analyseras olika institutioner som bedriver projektledning, och som har makten att påverka sitt fält. Denna studie ämnade studera hur dessa institutioner konstruerar AI samt hur dessa skapar förväntningar på projektledningens yrke och utveckling. Studien resulterade i att dessa institutioners texter framhävde införandet av AI som något oundvikligt och önskvärt, och genom detta konstrueras en föreställning om att AI inte kan särskiljas från projektledarens framgång. Bürger och Kadenics (2026) menar i artikeln att AI inte blir presenterad som ett neutralt val av teknologi, utan snarare som en beteckning för framgång och utveckling. Härigenom blir anammandet av AI normaliserat som något nödvändigt för projektledning. De risker som AI innehar – kopplat till bland annat integritet, etik och datakvalitet – ses av institutionerna som något som förväntas bli hanterade snarare än att vara anledningar till fördröjning av införande, eller kritik av AI. Denna studie, även om den inte berör arkiv, kan bidra till denna uppsats analys genom att undersöka om liknande resonemang hittas på Riksarkivets webbplats (ibid., s. 2, 5, 9-10, 15).

En liknande diskursanalys gjorde forskaren Jan-Luuk Hoff (2023) i artikeln *Unavoidable futures? How governments articulate sociotechnical imaginaries of AI and healthcare services*. I denna artikel studerades sociotekniska föreställningar.

Sociotekniska föreställningar innebär att samhällsliv- och ordning gemensamt föreställs och visar sig i utformandet och genomförandet av vetenskapliga och teknologiska projekt i ett land. Med dessa föreställningar undersökte Hoff (2023) hur staten uttrycker dessa med koppling till AI och sjukvård: genom en analys av det nederländska politiska programmet, översatt till svenska *Värdefull AI* (Hoff 2023, s. 2). Resultatet blev att AI framställdes som något neutralt och oundvikligt. De problematiker som algoritmer kan ge, menar Hoff (2023), blir nertystade av statliga påståenden om att vara neutrala och objektiva. Hoff menar även (2023) att konstruktionen av AI som oundvikligt har demokratiska och politiska risker, i form av att det är teknologiföretag som dominerar förandet av denna syn: företagets makt används för att styrka påståendet om AI:s oundviklighet, vilket formar en hegemoni. Hoff (2023) fortsätter med att kalla påståendet som *Värdefull AI* har, att AI:s främjande är ett mål i sig självt, ett diskursivt avslut där möjligheten att tänka eller kommunicera annorlunda om ett ämne försvinner (ibid., s. 11). Denna artikel bidrar till denna uppsats genom att den kan jämföras med Riksarkivets beskrivning av AI.

5. Resultat och analys

5.1 Litteraturstudie

Litteraturstudien är indelad i fem underrubriker: en ordlista som förklarar svåra ord, och de fyra kategorierna *Förbättringar med artificiell intelligens*, *Risker och motgångar med artificiell intelligens*, *Artificiell intelligens behov*, och *Potentialer med artificiell intelligens*. Det förekommer motsägelser i områdena mellan de olika aspekterna av AI:s inverkan. Exempelvis kan ett ämne ha både en positiv och negativ inverkan på arkiv. Detta är ett resultat av olika tidskriftsartiklar.

5.1.1 Ordlista

Aggregering, som nämns i underrubrikerna *Förbättringar med artificiell intelligens* och *Potentialer med artificiell intelligens* definieras av Cambridge Dictionary (u.å.a) som ett insamlande av information från flera olika webbplatser eller databaser, för att därefter kombinera dem på en plats.

Ansvarsfull AI, som nämns i *Artificiell intelligens behov*, definieras i Cole Strykers artikel i IBM (u.å.) som en AI där ett fokus läggs på vilka konsekvenser som AI kan ha på samhället, och som har krav på att etiska principer, legalitet samt värderingar av olika intressenter ska följas. Denna AI har även ett fokus på transparens, med tydlighet kring hur, av vem och med vad som modellen tränades på (ibid.).

Blockchain, som nämns i underrubriken *Risker och motgångar med artificiell intelligens*, definieras i Karl Montevirgens (2026) artikel i Britannica Money som en digital bokföringsdatabas där innehållet är krypterat i block som följer varandra som är spridda i ett nätverk av olika medverkande datorer.

Hallucination, som nämns i underrubriken *Risker och motgångar med artificiell intelligens*, definieras av Merriam-Webster (u.å.b) som ett svar som genereras av en AI-algoritm som är rimlig men felaktig eller missvisande.

Paradata nämns i *Potentialer med artificiell intelligens* och definieras i Olle Skölds (2025) kapitel *The Concept of Paradata* som information vilken visar hur och varför något uppstår på ett visst sätt (s. 11).

Rätten att bli bortglömd nämns i *Artificiell intelligens behov*, och definieras av GDPR, den allmänna dataskyddsförordningen (Europaparlamentet och rådet 2016), som rättigheten hos den som har fått sina personuppgifter registrerade att få dessa raderade (s. 43).

5.1.2 Förbättringar med artificiell intelligens

Litteraturstudien resulterade i 14 ämnesområden som användning av AI kan förbättra inom arkiv: ”Tillgänglighet”, ”Effektivitet”, ”Mångfald”, ”Upplevelse”, ”Etik”, ”Struktur”, ”Proveniens”, ”Autenticitet”, ”Hållbarhet”, ”Lärande”, ”Kommunikation”, ”Säkerhet”, ”Transparens” och ”Kontext”. Av dessa har jag förtydligat åtta.

”Tillgänglighet” är ett brett område och rör möjligheten för användare att hitta i arkivet och där få åtkomst. Ämnet ”Jämförelse” har jag placerat i detta område eftersom det rör förbättrandet av jämförelsen av material, mer specifikt av fotografier, somagnar användare av arkiv (Smits 2025).

”Effektivitet” är ett lika brett område och handlar om sådant som AI förbättrar inom arkivs arbete. Här inkluderas även sådant som är nära kopplat till generativ AI, exempelvis möjligheten att *skapa*.

”Mångfald” rör ämnen där AI förbättrar möjligheten att skapa mångfald i arkiv, exempelvis genom att skapa metadata som är känsliga för frågor om identitet och kulturella faktorer angående marginaliserade grupper (Cocciolo 2025), genom att berika historisk kunskap (Rizzi & Casciani 2025) eller där AI:s tillgänglighet leder till utbyte mellan kulturer (Schellnack-Kelly & Modiba 2025).

”Upplevelse” handlar om hur AI kan förbättra användares upplevelser av arkiv, exempelvis genom att leda till föreställningen av arkiv som interaktiva och dynamiska kunskapskällor (Yıldız & Rukancı 2025).

”Proveniens” rör hur AI kan förbättra kännedomen av ursprung i arkiv, exempelvis genom att automatisera verifikation av material och dess härstamning (Caldera-Serrano 2025).

”Hållbarhet” är ett annat ämnesområde som AI förbättrar där exempelvis hållbar förvaltning förbättras och där tillgänglighet innebär ett steg till bevarandet av kulturarv (Schellnack-Kelly & Modiba 2025).

”Lärande” handlar om hur AI kan leda till lärande exempelvis att AI kan ge insikter om olika digitala samlingar eller för demokratiskt engagemang i kulturinstitutioner (Colavizza et al. 2022; D’Souza 2025).

”Säkerhet” rör hur AI kan bidra till att arkiv blir säkrare, genom att exempelvis ge säkerhetskoder till lagring av handlingar (Modiba & Shekgola 2024), skydda kulturarv (Schellnack-Kelly & Modiba 2025) eller genom att förbättra datakryptering av arkivhanteringssystem (Li & Wang 2025).

Nedan listas litteraturstudiens 14 ämnesområden som identifierades med sina underordnade ämnen.

Tillgänglighet	Effektivitet	Mångfald
Tillgänglighet	Effektivitet	Mångfald
Användarvänlighet	Automatisering	Demokrati
Användande	Innovation	Utbyte
Transkribering	Hastighet	Berättande
Sökbarhet	Prestanda	Perspektiv
Navigering	Hantering	Tolkning
Identifiering	Analys	Informationsspridning
Beskrivning	Resursanvändning	Delaktighet
Jämförelse	Skalbarhet	Kunskap
Referens	Kvalitet	Identitet
Åtkomst	Beslutsfattande	
Upptäckt	Bearbetning	
	Lagring	
	Dokumentation	
	Skapande	
	Hämtning av data	
	Forskning	

Lärande	Kommunikation	Säkerhet	Transparens
Insikt	Svar	Säkerhet	Transparens
	Rådgivning	Kryptering	
	Instruktion		

Upplevelse	Etik	Struktur
Interaktivitet	Minskning av marginalisering	Katalogisering
Interaktion		Systematisering
Engagemang		Standardisering
Uppskattning		Organisering
Berikning		Indexering
Föreställning		Klassificering
Värde		Arrangemang
Rekommendation		Sortering
		Aggregering

Proveniens	Autenticitet	Hållbarhet
Verifikation	Autenticitet	Hållbarhet
Härstamning		Bevaring

Kontext
Kontext

5.1.3 Risker och motgångar med artificiell intelligens

Litteraturstudien resulterade i 14 ämnesområden för risker inom AI som kan påverka arkiv: ”Tillgänglighet”, ”Effektivitet”, ”Mångfald”, ”Etik”, ”Struktur”, ”Proveniens”, ”Hållbarhet”, ”Lärande”, ”Säkerhet”, ”Transparens”, ”Vilja”, ”Ansvarsskyldighet”, ”Arbete” och ”Kontext”. Av dessa har jag förtydligat tio.

”Tillgänglighet” rör hur AI har motgångar relaterat till tillgänglighet, exempelvis hur inte alla har samma tillgång till teknologi för att integrera AI på grund av budget (Tsabedze 2024), att transkribering tar lång tid och kräver mycket översyn för att

få bra resultat (Pype 2025), att tillräcklig tid i nuläget inte sparas under arbetet med AI-beskrivning (Hollow, Cline, Kardar, Komarnytska & Warkentin 2025).

”Effektivitet” handlar om hur AI kan ha motgångar i arbetet på arkivet, exempelvis att arkivarier saknar dokumentation om AI:s aktiviteter (Cameron, Franks & Hamidzadeh 2023), eller att utmaningar finns med partiskhet i de dataset som AI blir tränad på (Bushey 2024).

”Mångfald” handlar om hur mångfald påverkas negativt av AI, exempelvis genom att historiska händelser representeras felaktigt (Kaluvilla, Kalarikkal & Thamilvanan 2025).

”Etik” rör hur AI påverkar etiska aspekter negativt, exempelvis att AI använder marginaliserade kulturers musik (Adu-Gilmore 2024), eller att arkivariers expertis om data blir marginaliserade av en sektor som domineras av teknologiska företag (Jaillant, Mitchell, Ewoh-Opu & Urbaneja 2025).

”Proveniens” handlar om hur AI negativt har en inverkan här, exempelvis att AI:s hantering kan leda till att proveniensen kan förändras hos en handling eller handlingsgrupp (Cameron, Franks & Hamidzadeh 2023).

”Hållbarhet” rör hur AI har motgångar när det kommer till exempelvis bevarandet av ömtåliga material (Kalarikkal & Thamilvanan 2025), och dess miljömässiga inverkan genom kostnaden av infrastruktur vid användning av blockchain genom AI (Peruccio, Liboni & Mucchetti 2025).

”Säkerhet” handlar om hur AI har motgångar med koppling till exempelvis tillförlitlighet (Bazán-Gil 2023) eller att AI-producerade metadata kan ha bristande enhetlighet (Pinar & Cox 2025).

”Transparens” rör bristande insyn i AI-system exempelvis i AI som är privat utvecklade (Cameron & Hamidzadeh 2024) eller att AI introducerar en handlande part som inte är mänsklig (Cameron & Hamidzadeh 2023).

”Vilja” handlar om intresset att integrera AI i arkiv: hur AI prioriteras i en organisation eller frågor om hur AI ger värde (Saarikoski 2024).

”Arbete” rör hur AI har motgångar och risker kopplade till kostnaden för arbete med AI (Mannheimer 2024), bristen på kunnig personal kopplat till AI (Pinar & Cox 2025), samt riskerna att AI kan leda till nedskärningar av personal (Anderson & Duran 2024).

Nedan listas litteraturstudiens 14 ämnesområden som identifierades med sina underordnade ämnen.

Tillgänglighet	Effektivitet	Mångfald
Transkribering	Egentligt tidsparande	Misstolkning
Identifiering	Hantering	Representation
Beskrivning	Resurstillgång	
Tillgång till teknologi	Skalbarhet	
	Kvalitet	
	Bearbetning	
	Produktion	
	Dokumentation om AI	
	Integrering	
	Implementering	
	Dataset	
	Misstag	
	Följdriktighet	
	Precision	
	Värdering (Appraisal)	

Etik	Struktur	Proveniens
Marginalisering	Struktur	Proveniens
Integritet	Katalogisering	
Partiskhet		
Felaktigt informationsskapande		
Ofullständigt informationsskapande		
Upphovsrätt		
Samtycke		
Förfalskning		

Hållbarhet	Lärande	Säkerhet
Bevaring	Brist på förståelse om AI	Cyberhot
Kontroll		Tillförlitlighet
Miljö		Enhetlighet

Transparens	Vilja	Ansvarsskyldighet
Transparens	Prioritering	Ansvarsskyldighet
Äganderätt	Möjlighet att ge värde	
Hallucination	Motstånd till förändring	
Agens	Brist på ledarskap och koordinering	

Arbete	Kontext
Arbetskraft	Kontext

5.1.4 Artificiell intelligens behov

Litteraturstudien resulterade i 17 ämnesområden för behov som arkiv har relaterade till AI: ”Framhävande av yrke”, ”Behov av utbildning och kompetens”, ”Noggrannhet”, ”Samarbete”, ”Transparens”, ”Mångfald”, ”Säkerhet”, ”Etik”, ”Hållbarhet”, ”Förändring”, ”Autenticitet”, ”Mänsklig inblandning”, ”Effektivitet”, ”Ansvarsskyldighet”, ”Kostnad”, ”Kontext” och ”Misstro”. Av dessa har jag förtydligat fyra av dem.

”Framhävande av yrke” handlar om att arkivarier ska framhäva sin professionella expertis, genom att exempelvis ingå i samtal om integritet (Khuhro, Gilmore, Suderman & Hofman 2024).

”Samarbeten” handlar om hur arkiv behöver samarbeta och kommunicera med andra när det kommer till AI, exempelvis genom interdisciplinära träningsprogram – mellan två eller flera studiefält – för att på bästa möjliga sätt kunna använda sig av AI (Jaillant et al. 2025).

”Mångfald” handlar om att det är nödvändigt att främja mångfalden i arkiv, exempelvis att lägga fokus på behov från gemenskaper snarare än teknologiska förmågor (D’Souza 2025).

”Säkerhet” handlar om behov att kontrollera AI i arkiv, genom att exempelvis reglera AI:s makt i utbyte mot ett återfinnande av arkiv med fokus på minne (Xu, Chen & Yan 2025), eller genom policy-skapande angående AI:s integrering i hanterande av handlingar (Tsabedze 2024). Ämnet ”Säkerhet” rör data och hanterande av integritet (Peruccio, Liboni & Mucchetti 2025).

Nedan listas litteraturstudiens 17 ämnesområden som identifierades med sina underordnade ämnen.

Framhävande av yrke	Behov av utbildning och kompetens	Noggrannhet
Arkivexpertis	Kunskap inom AI	Verifiering
	Kompetens inom AI	Redigering
	Datorkunskap- och kompetens	
	Identifiering av förfalskningar	
	Färdigheter om etik	
	Träning	

Samarbete	Transparens	Mångfald
Samarbeten	Transparens	Mångfald
Kommunikation	Förståelse av AI:s bearbetning	Gemenskaper

Säkerhet	Etik	Hållbarhet
Reglering	Integritet	Hållbarhet
Standardisering	Ansvarsfull AI	Bevaring
Säkerhet	Anpassning av AI till arkiv	
Policy-skapande	Rätt att bli bortglömd	
Vägledning	Mänskliga rättigheter	

Förändring	Autenticitet	Mänsklig inblandning
Koncept och principer av proveniens	Autenticitet	Mänsklig inblandning i AI-system

Vokabulär		Inkorporering av funktioner i AI-system
Principen ursprunglig ordning		
Yrkesroll		

Effektivitet	Ansvarsskyldighet	Kostnad
Infrastruktur	Ansvarsskyldighet	Resurser
Verktyg		
Träning av AI		
Automatisering		

Kontext	Misstro
Kontext	Minskning av misstro till AI

5.1.5 Potentialer med artificiell intelligens

Litteraturstudien resulterade i 17 ämnesområden för AI:s potentialer i arkiv: "Tillgänglighet", "Effektivitet", "Mångfald", "Upplevelse", "Etik", "Struktur", "Hållbarhet", "Autenticitet", "Säkerhet", "Förändring", "Utbildning och kompetens", "Kommunikation", "Arbete", "Ansvarsskyldighet", "Transparens", "Samarbete" och "Kontext".

Nedan listas litteraturstudiens 17 ämnesområden som identifierades med sina underordnade ämnen.

Tillgänglighet	Effektivitet	Mångfald
Användarvänlighet	Effektivitet	Skapande
Användande	Dokumentation	Demokrati
Tillgänglighet	Prestanda	Mångfald
Beskrivning	Extraktion	Delaktighet
Identifiering	Noggrannhet	
Sökbarhet	Beräkning	
Annotering	Innovation	
Åtkomst	Integrering	
Bearbetning	Multimodalitet	
Referens	Hastighet	

Tillgång till teknologi	Resursanvändande	
Upptäckt	Korrigerig	
	Självinläring	
	Skalbarhet	
	Stabilitet	
	Hantering	
	Lagring	
	Skapande	
	Tolkning	
	Implementering	
	Produktion	
	Värdering (Appraisal)	
	Skapande	

Upplevelse	Etik	Struktur
Interaktivitet	Integritet	Klassificering
Kreativitet	Samtycke	Aggregering
Engagemang	Partiskhet	Organisering
Relevans		

Hållbarhet	Autenticitet	Säkerhet
Hållbarhet	Autenticitet	Säkerhet
Bevaring	Validering	Trovärdighet
		Tillförlitlighet
		Utvärdering
		Kryptering

Förändring	Utbildning och kompetens	Kommunikation
Institutioner	Utbildning	Svar
	Kompetens	Instruktion

		Kommunikation
--	--	---------------

Arbete	Ansvarsskyldighet	Transparens	Samarbete
Arbetskraft	Ansvarsskyldighet	Paradata	Sammankoppling

Kontext
Kontext

5.1.6 Litteraturstudien och tidigare forskning

Med koppling till Colavizza et al:s (2022) artikel, nämndes deras funderingar i litteraturstudien. Förändringar i den ursprungliga ordningen och proveniens (ibid. s. 5) är representerade i min litteraturstudie som ämnena "Koncept och principer om proveniens" och "Principen om ursprunglig ordning". Något som min litteraturstudie nämnde utöver dessa förändringar, är ämnet "Vokabulär". Deras nämnande av ansvarsskyldighet och transparens (ibid., s. 5) har blivit till ämnesområden. Förändringen av arkivariers yrkesroll är ett ämne: "Yrkesroll". Dock har behovet att förstå AI-koncept och lösningen av utbildning och träning, tillsammans med närmare dialog med datorvetenskaper och mjukvaruingenjörer, avgränsats till ämnena "Kompetens om AI" och "Kunskap om AI" samt "Träning" och "Kommunikation" (ibid., s. 5). Att AI kan förbättra handlingars processer under deras livscyklar, extrahera och indexera innehåll samt att automatisera klassificering har avgränsats till ämnena "Automatisering", "Extraktion", "Indexering" och "Klassificering". Förbättrandet av hanterandet av ostrukturerade data, förbättrandet av värdering av handlingars innehåll, sökbarhet och hämtning av information har avgränsats till ämnena "Hantering", "Värdering (Appraisal)", "Sökbarhet" och "Hämtning av data". Slutligen har Colavizza et al:s etiska funderingar om följande av lagar, förordningar och förväntningar med koppling till integritet och andra allmänna områden avgränsats till ämnena "Integritet" och "Anpassning av AI till arkiv". Funderingarna om socio-teknisk maktutövning, exempelvis i hanterandet av material från marginaliserade grupper har avgränsats till ämnena "Marginalisering" och "Representation" i litteraturstudien (ibid., s. 5-9).

Sara Mannheimer et al:s (2024) diskussioner nämns likväl i min litteraturstudie. Riktigheten i AI-implementering som kräver mänsklig hjälp har avgränsats till

ämnena ”Noggrannhet”, ”Implementering” och ”Mänsklig inblandning i AI-system” (ibid., s. 18).

5.2 Diskursanalys

Denna diskursanalys är indelad i två övergripande delanalyser: texters vokabulär och texters grammatik. Inom vokabulär har de huvudsakliga orden som har analyserats strukturerats upp: paradigmskifte, tillgänglighet, öppenhet, innovation, effektivitet och samarbete.

5.2.1 Vokabulär

AI blir förstärkt med olika värdeord i inläggen. Det mest betydande är påståendet att AI innebär ett **paradigmskifte** för arkiven. ”Paradigmskifte” har två mindre innebörder: 1) en fullständigt ny förändring (Riksarkivet 2024a), och 2) en förändring som inte var möjlig under dåtiden (Riksarkivet u.å.a). Dessa nämns i två inlägg: *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a) och *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a). Båda inläggen kopplar begreppet till tillgängliggörande av information (Riksarkivet 2024a, u.å.a)

Valet av ordet ”Paradigmskifte” är intressant i detta sammanhang. Det är ett akademiskt begrepp, med sitt ursprung i forskaren Thomas S. Kuhns bok *Structure of Scientific Revolutions* från 1962 (Oxford English Dictionary u.å.). Ordet används även i arkivvetenskapen, bland annat i forskaren Terry Cooks artikel *Evidence, memory, identity and community: four shifting archival paradigms* (2013) där ”Paradigm” definieras som ett erkänt system eller en tankemodell bestående av attityder, trosuppfattningar och mönster om ett fenomen (s. 97). Min tolkning är att Riksarkivet – en myndighet som verkar för kunskap grundad på forskning (SFS 2009:1593, 5 §) – här antar en arkivvetenskaplig identitet. Samtidigt stärks uppfattningen om AI:s påverkan genom att man har valt att beskriva de förändringar som sker som ett skifte i system och tankemodeller (Cook 2013, s. 97).

Tillgänglighet med hjälp av AI är en omfattande del i Riksarkivets ordval om AI: nio inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025c, 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, u.å.a, u.å.b).

Detta ordval består av fyra uttryck som knyts till tillgänglighet genom dess placering i texten: 1) sökbarhet av texter, 2) transkribering av texter, 3) indexering av material, och 4) användning av material. Dessa nämns i sex inlägg (Riksarkivet 2025b, 2025c, 2024a, 2024b u.å.a, u.å.b).

Det mest förekommande uttrycket knutet till tillgänglighet är att texter blir sökbara. Denna innebörd nämns i tre inlägg (Riksarkivet 2025b, 2025c, u.å.a). Ordvalen i vilka dessa uttrycks är dock olika.

I inlägget *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) konstrueras ”Sökbar text” som ett steg i att arkiv blir mer tillgängliga med hjälp av AI. Detta inleds med den förstärkande frasen ”I ett banbrytande steg”. Det som blir till ”Sökbar text” i denna mening är ”Handskrivna dokument”. Detta ord blir förstorat genom kvantitet i form av att det skrivs tillsammans med det antal material som blir sökbara: ”Över en miljon”. Detta är ett aktivt val hos textproducenten att visa vidden av Riksarkivets arbete med sökbarhet. Formulerandet av antalet är inte tydligt och förstorar därför antalet för läsaren som inte vet vad det fullständiga antalet är (Riksarkivet 2025c).

I inlägget *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) är sökbarhet direkt kopplad till tillgänglighet med hjälp av AI. Detta visas genom att omvandlandet till sökbar text leder till tillgänglighet: ”Detta [sökbar text] gör arkivmaterialet tillgängligt för fler [...]” (Riksarkivet u.å.a). Sökbarhet och tillgänglighet nämns inte i samma mening, utan är en direkt meningsföljd av varandra genom ordet ”Detta”. I dessa meningar har ”Sökbar text” två betydelser: 1) HTR, och 2) OCR. Dessa är tydligt avgränsade från varandra eftersom de avser två olika tekniker. ”Sökbar text” framställs, utöver tillgänglighet, som något som är kostnadseffektivt, eftersom det sparar ”enormt” mycket tid i tolkningen och katalogiseringen av historiska dokument (Riksarkivet u.å.a).

I det tredje inlägget *Fler arkiv öppnas upp med AI-stöd* (Riksarkivet 2025b) är ”Sökbar text” ett förtydligande av Riksarkivets påstående att deras arbete med att göra arkiv tillgängliga med hjälp av AI fortsätter. Tillgänglighet och sökbarhet är inte placerade i samma mening men är bundna till varandra genom sammanhang (Riksarkivet 2025b). Meningen rör sökbarhet i handskrifter. Förstärkande ord saknas i denna mening. Den avslutas med ett neutralt uttryck av vilka arkiv som kommer att bli sökbara: ”[...] i en rad nya arkiv” (Riksarkivet 2025b).

Transkribering av texter genom AI är det andra av de fyra uttryck som är knutna till tillgängligheten. Det nämns i ett inlägg: *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a). Här framställs det som ett exempel på hur arkiv kan göras mer tillgängliga genom AI (Riksarkivet 2024a). Detta formuleras som ett exempel av

många andra genom användandet av adverbet ”Bara”. Det otydliga ordet ”Mängder” som används före ”Handskriven text” gör att bilden av storleken på det som transkriberas blir förstärkt genom abstraktion (Riksarkivet 2024a).

Det tredje av de uttryck som är knutna till tillgängligheten genom AI är indexeringen av material. Det nämns i samma inlägg som ovan (Riksarkivet 2024a). Här är tillgängligheten indexeringens mål. Mellan indexeringen och målet tillgänglighet nämns ordet ”Sökbart”, som är en mellanväg till tillgänglighet (Riksarkivet 2024a).

Det fjärde av de uttryck som är knutna till tillgänglighet genom AI är användningen av material, som nämns i två inlägg (Riksarkivet 2024b, u.å.b). I det första, *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI* (Riksarkivet 2024b) är användningen av material tillgänglighetens syfte: det kan användas med hjälp av AI och tillgänglighet (Riksarkivet 2024b). Det arkivbestånd som blir tillgängligt blir förstärkt med ordet ”Enorma”, vilket framhäver dess omfattning. De ord som kopplas till användningen är ”Forskare” och ”Medborgare”. Användningens vidd som kan utföras av dessa två grupper, förstärks av meningens avslutning: ”[...] i ännu större utsträckning” (Riksarkivet 2024b). Det andra inlägget *AI och arkiven* (Riksarkivet u.å.b) har en liknande meningsuppbyggnad som det första inlägget. Dock i stället för uttrycket ”Enorma arkivbeståndet” (Riksarkivet 2024b) används en än mer framhävande framställning av arkivets innehåll: ”[...] allt mer av myndighetens enorma arkivskatter [...]” (Riksarkivet u.å.b). Inte enbart förstärks storleken på Riksarkivets material här: ett legitimerande sker även. Genom att framhäva sitt material som arkivskatter, förklarar Riksarkivet varför det är viktigt att AI tillgängliggör arkiv för inte enbart ”Forskare” och ”Medborgare”, utan även för en bredare allmänhet (Riksarkivet u.å.b), vilket stärker deras sociala identitet som innehavare av allmänna handlingar, som ska tillgodoses enligt Arkivlagen (SFS 1990:782, 3 §).

Tillgänglighet genom AI formuleras även på andra sätt än de som ovan har beskrivits.

Utöver den redan nämnda meningen med tillgänglighet genom AI, innehar *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) fyra olika meningar. Enligt den andra meningen leder AI:s transkribering till att tolkning av historiska dokument blir tillgängliga ”för fler”. I den tredje meningen, förstärks detta genom den värderande metaforen ”Historisk milstolpe”. Genom att använda

denna metafor, som enligt Svenska Akademien (1944) ursprungligen användes för en stolpe som restes för varje miltal (spalt: 937), blir tillgängligheten beskriven som något genombrytande (Riksarkivet 2025c). I den fjärde meningen, där målet med AI beskrivs, placeras tillgänglighet till historiska dokument tillsammans med underlättandet av arkivs användning. Den sista meningen om tillgänglighet är intressant. Riksarkivet menar att de följer ”Principen om öppen data”. Som ett resultat av detta blir materialen, som har transkriberats genom AI, tillgängliga, med det värderande adjektivet ”fritt” (Riksarkivet 2025c). Öppna data kopplas till Lag (SFS 2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data, som är stadgad för att gagna tillgängliggörandet av data för vidareutnyttjande hos den offentliga sektorn (1 §). Vidareutnyttjande är här definierat som data från den offentliga sektorn som blir arbetat på med egna valda ändamål (SFS 2022:818, 1 kap. 4 §). Lagen har sitt ursprung i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 (dataförvaltningsakten), där det fastslås att gemensamma europeiska dataområden bör göra det möjligt att söka i data, göra data tillgängliga, interoperabla och möjliga att vidareutnyttja (s. 2). Med interoperabilitet avses förmågan att arbeta tillsammans med andra system (Cambridge Dictionary u.å.b). Innan dataförvaltningsakten (Europaparlamentet och rådet 2022) fanns Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (omarbetning), som började gälla i Sverige den 17 juli 2021 (Myndigheten för digital förvaltning 2026). Eftersom Riksarkivet nämner öppna data i sitt tillgängliggörande av de transkriberade materialen har jag skapat den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen (Riksarkivet 2025c).

Utöver de meningar med tillgänglighet genom AI som har nämnts, innehar *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) en annan mening med tillgänglighet. Enligt den andra meningen framställs tillgänglighet till historiska arkiv som en anledning till AI:s satsning. Tillgängligheten är här placerad tillsammans med effektivisering (Riksarkivet u.å.a).

Två andra meningar med tillgänglighet genom AI nämns utöver de redan nämnda i inlägget *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a). I den andra meningen, genom sitt fokus på att Riksarkivets AI-modeller ”fritt” ska vidareutnyttjas och vidareutvecklas, vilket är ett syfte i dataförvaltningsakten (Europaparlamentet och rådet 2022, s. 2), framträder en arkivmyndighetslig dataförvaltningsdiskurs. Den femte meningen introducerar fyra stycken där AI, i

framtiden, kan leda till fortsatt utveckling och göra tillgängligheten bättre i Riksarkivet (Riksarkivet 2024a).

I den första meningen med tillgänglighet genom AI i inlägget *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI* (Riksarkivet 2024b) och den första meningen med tillgänglighet i *AI och arkiven* (Riksarkivet u.å.b), ställs frågor om AI, som båda är menade att väcka intresse hos läsaren. Skillnaden mellan dessa inlägg är att det första (Riksarkivet 2024b) har ett fokus på betydelsen: ”Vad betyder det att vi gör [...] arkiven mer tillgängliga med AI?”, medan det andra (Riksarkivet u.å.b) lägger tyngd på frågan om hur arkiven görs tillgängliga ”[...] med hjälp av AI?”. Båda inlägg kopplar dessa frågor till dess inverkan på forskningen (Riksarkivet 2024b, u.å.b), vilket stärker deras sociala identitet som innehavare av allmänna handlingar (SFS 1990:782, 3 §).

Inlägget *Maskintolkning av handskrivet material* (Riksarkivet 2024c) innehar fem meningar med tillgänglighet genom AI. Den andra av dessa meningar har dock inte inkluderats eftersom den är identisk med den första. I den första formuleras HTR som ett steg i riktningen mot tillgänglighet av arkivmaterial. Den tillgänglighet som HTR ger beskrivs som något nytt: ”På nya sätt” (Riksarkivet 2024c). I den tredje meningen om tillgänglighet nämns det att en HTR-modell är tillgänglig. Tillsammans med ”Tillgänglig” nämns här det värderande adjektivet ”Fritt” vilket stärker framställningen av åtkomlighet. I den fjärde meningen kopplas tillgängligheten till användare av texter tolkade med HTR. I den femte meningen blir tillgängligheten värderad i form av att den, tillsammans med sökbarheten, av handskrifter, kommer att ske ”[...] på ett mer innehållsrikt och avancerat sätt än idag”. Detta förstärks genom ”En stor mängd handskrivna dokument [...]”. Slutligen skapas här även ett framtida perspektiv där det nämnda kommer att bli bättre i framtiden: ”Än idag” (Riksarkivet 2024c). I denna mening är tillgängligheten och sökbarheten kopplad till ”Forskningen” och ”Allmänheten” vilket stärker Riksarkivets sociala identitet som innehavare av allmänna handlingar (Riksarkivet 2024c; SFS 1990:782, 3 §).

Inlägget *Ny banbrytande AI-modell för svenska historiska texter* (Riksarkivet 2024d) innehar två meningar med tillgänglighet genom AI. I den första kopplas tillgängligheten, tillsammans med maskintolkningen, till digitaliserade arkiv. Senare i meningen förtydligas det att digitaliserade arkiv är från handskrifter. Detta blir förhöjt i värde genom att betecknas som ”Ovärderliga”, vilket legitimerar Riksarkivets arbete med AI för läsaren (Riksarkivet 2024d). Värdet blir än mer

förhöjt av följande mening där möjligheterna som tillgänglighet och maskintolkning leder till: "[...] kan inte överskattas [...]". Den andra meningen om tillgänglighet kopplas till var Swedish Lions AI-modell är tillgänglig (Riksarkivet 2024d).

Tillgång till data hör samman med tillgänglighet och nämns i ett inlägg. I *Pengar till Riksarkivet i vårbudgeten* (2025f) formuleras tillgången till information i ett beredskapsperspektiv där informationen får innebörden som "Samhällsviktig". I meningen ska denna samhällsviktiga information säkerställas genom svenska språkmodeller som ska tränas av Riksarkivet (Riksarkivet 2025f).

Öppenhet som ett resultat av AI nämns i sju inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024d, 2024g, u.å.a). Fem huvudsakliga ord, uttryck och betydelser knyts till öppenhet och öppnande genom AI: 1) öppnande av arkivmaterial, 2) datadelning med myndigheter och institutioner, 3) analyser och upptäckter om samhällets utveckling under en längre tidsperiod, 4) öppen källkod, och 5) textanalyser.

Inlägget *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a) innehar två meningar med öppenhet genom AI. I den första meningen formuleras arbetet med AI som en "Fantastisk möjlighet" för öppnandet av arkivmaterial. Vilka som denna möjlighet riktar sig till benämns enbart med ett abstrakt "Fler". I samma mening påstår även Riksarkivet att detta kommer att leda till att andra myndigheter och institutioners innovation och effektivitet stärks genom öppnandet av Riksarkivets material. Detta tyder på en arkivmyndighetslig dataförvaltningsdiskurs genom fokuset på att öppna data ska vidareutnyttjas (Europaparlamentet och rådet 2022, s. 2; Riksarkivet 2024a). Med koppling till detta nämns, i den andra meningen, samma meningsbetydelse: att andra myndigheter och institutioners användning av Riksarkivets handlingar öppnas upp genom olika tekniker för datautbyte. Meningen som följer denna mening i inlägget, kopplar datautbytet till minskningen av duplicering av information vilket leder till ökad effektivitet hos de inblandade. Ett liknande argument om att öppen tillgång till data leder till minskning av duplicering hittas i den engelska versionen av det nämnda direktivet 2019/1024, Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information (recast). I stället för direktivets formulering om minskning av "Duplication of research" samt att den öppna tillgången även leder till förbättrad kvalitet, snabbar på vetenskapliga framsteg, bekämpar vetenskapliga fusk, och bidrar till ekonomisk tillväxt och innovation

(European Parliament and Council 2019, s. 60) menar dock Riksarkivet att datautbyte förbättrar "[...] effektiviteten hos alla parter" (Riksarkivet 2024a).

Inlägget *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs* (Riksarkivet 2025a) innehar två meningar med öppenhet genom AI. I den första meningen sker en nästan identisk konstruktion med ovan inläggs första mening om öppnandet av arkivmaterial (Riksarkivet 2024a). I stället för "[...]" innebär en fantastisk möjlighet för "[...]" (Riksarkivet 2024a) med fokus på varandet av AI:s möjlighet, används dock i detta inlägg "[...] skapar fantastiska möjligheter [...]" (Riksarkivet 2025a) där ett fokus ligger på görandet. I den andra meningen i detta inlägg (Riksarkivet 2025a) formuleras det att datadrivna analyser och upptäckter om samhällets utveckling under en längre tidsperiod öppnas upp genom AI. Denna mening refererar tillbaka till den tidigare meningen i inlägget som beskriver att "miljontals" fler arkivdokument kommer att bli publicerade och transkriberade under 2025 med hjälp av AI (Riksarkivet 2025a).

Inlägget *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) innehar två meningar med öppenhet genom AI. Formuleringen om öppnande av upptäckter och datadrivna analyser i det tidigare inläggets sista mening (Riksarkivet 2025a), nämns i den första meningen här (Riksarkivet 2025c). Dock är detta öppnande en referens till den tidigare delen av meningen, där ett fokus ligger på hur användaren gagnas av transkriberingen och publiceringen av texter (Riksarkivet 2025c), snarare än ett fokus på antalet dokument som transkriberas (Riksarkivet 2025a).

Att AI-modellerna är öppet tillgängliga nämns i *Ny banbrytande AI-modell för svenska historiska texter* (Riksarkivet 2024d). Den första meningen kopplar det till öppen källkod. Den sista nämner att AI-modeller är öppna för tolkning av handskrifter (Riksarkivet 2024d). Inläggen *AIRA I och II* (Riksarkivet 2024g), *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) och *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) nämner likväl öppen källkod. Inläggens formulerande av öppen tillgänglighet och källkoder är nära knutna till den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen, eftersom de är kopplade till principen om öppna data (Riksarkivet 2025c), vidareutnyttjande av AI-modeller (Riksarkivet 2024d), öppen källkod som kan effektivisera indexering (Riksarkivet 2024g) och bidra till utveckling genom användning (u.å.a).

I det sista inlägget, *Maskintolkning av handskrivet material* (Riksarkivet 2024c), blir det formulerat att textanalyser öppnas upp. Detta blir givet det förstorande ordet ”Storskaliga”. Detta refererar tillbaka till den tidigare meningen i inlägget där HTR leder till tillgänglighet och sökbarhet av en ”stor mängd” handskrivna dokument på ett inte tidigare skådat sätt avseende hur avancerat och innehållsrikt det blir (Riksarkivet 2024c).

Att AI leder till ökad **innovation** nämns i tre inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a). Betydelsen av innovationen förklaras inte, men hör samman med två huvudsakliga framställningar: 1) något som sprids, och 2) något som skapas.

Inlägget *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs* (Riksarkivet 2025a) innehar två meningar med innovation genom AI. I den första meningen placeras skapandet av innovation tillsammans med effektivitet. De konstrueras som ett resultat av den tidigare meningen som menar att arbetet med AI på myndigheten leder till möjligheter att öppna arkivmaterialet för fler. Innovation och effektivitet gagnar inte enbart Riksarkivet, utan även andra myndigheter och institutioner. Dessa tre parter blir jämbördigt placerade: ”[...] oss och andra myndigheter och institutioner [...]”. Detta kopplas till den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursens fokus på vidareutnyttjande av data (Europaparlamentet och rådet 2022, s. 2). Den andra meningen i inlägget har innebörden av spridning, som är placerad tillsammans med kunskap. Denna spridning är, i meningen, ett resultat av att Riksarkivet samarbetar ”brett” och gör sina AI-modeller tillgängliga för användare (Riksarkivet 2025a).

Inlägget *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a) innehar tre meningar med innovation genom AI. Den första framhäver skapandet av innovation, som placeras tillsammans med kunskapsuppbyggnad. Dessa är resultat av ”Återanvändning” och dataanalys, som är ett resultat av AI. I den andra meningen är innovation, och effektivitet, ett resultat av Riksarkivets arbete med AI. Här uttrycks en arkivmyndighetslig dataförvaltningsdiskurs genom nämmandet att andra myndigheter kan gagnas av arkivmyndighetens AI-arbete (Europaparlamentet och rådet 2022, s. 2). Innovationen och effektiviteten vidgas här inte enbart till Riksarkivet, utan till hela samhället (Riksarkivet 2024a). Den sista meningen placerar innovation tillsammans med effektivitet som ett resultat av att arkivmaterial, genom arbetet med AI, öppnas för fler. Här blir Riksarkivet placerat som en jämställd part: ”[...] vi och andra myndigheter och institutioner [...]” bland de som blir mer innovativa och effektiva. Här uttrycks därav en arkivmyndighetslig

dataförvaltningsdiskurs (Riksarkivet 2024a; Europaparlamentet och rådet 2022, s. 2).

I inlägget *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c), i meningen med innovation genom AI, är skapandet av innovation, som placeras tillsammans med forskning, ett resultat av publicering av HTR-modeller, mjukvaran HTRFlow som öppen källkod samt den samtida möjligheten att hämta texter via API:er eller nerladdning via XML (Riksarkivet 2025c). Detta är nära kopplat till den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen där öppen tillgång till data – och här även AI-modeller – leder till utveckling (European Parliament and Council 2019, s. 60). Här är analys av historiska data med moderna digitala verktyg och forskningsmetoder en förutsättning för innovation och forskning (Riksarkivet 2025c). Med API:er (*Application Programming Interface*) menas en uppsättning regler som underlättar för programmerare att utveckla mjukvara för operativsystem (Merriam-Webster u.å.c).

Effektivitet är ett annat ofta förekommande ord med koppling till AI i inläggen, vilket nämns i sex inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024g, u.å.a). Detta nämns inte med någon indikation på vad ordet kan betyda.

I *AI ett paradigmskifte för arkiven* (Riksarkivet 2024a) formuleras effektiviteten av handläggning som en följd av AI-stödd indexering av inskrivningshandlingar från fastigheter till sökbar text. Med koppling till den nämnda arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen följs denna mening av formuleringen att myndigheter och institutioner kan ta del av inskrivningshandlingarna, vilket leder till effektivitet (Riksarkivet 2024a; Europaparlamentet och rådet 2022).

Inom *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs* (Riksarkivet 2025a) formuleras kravet på konkreta juridiska ramar kring skydd av data och användning av molntjänster som ett villkor för att AI ska kunna bli effektivt använd (Riksarkivet 2025a). Formuleringen är intressant: "[...] för att myndigheter ska kunna arbeta effektivt med AI" (Riksarkivet 2025a). Riksarkivet framhäver sig inte som sig själv, utan som en av många andra myndigheter. Ovanstående problem blir därav inte begränsat till Riksarkivet.

I inlägget *AIRA I och II* (Riksarkivet 2024g) effektiviseras indexeringen av handlingar för att göra arkivhandlingar sökbara, vilket är en följd av arbetsflöden som skapas av AI-modeller och AI-arkitekturer.

Inlägget *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) innehåller tre meningar med effektivitet genom AI. Den första nämner effektiviseringen av handläggning som en följd av AI, här specifikt satsningen på AI. I den andra meningen om effektivitet leder AI till att dokument, här med den förstorande formuleringen ”Stora mängder”, kan analyseras snabbare och på ett mer effektivt sätt. Den tredje meningen påstår att indexering av fastighetshandlingar, som blir placerad tillsammans med ”Stora mängder”, är menad att effektiviseras och snabbas på som ett resultat av AI (Riksarkivet u.å.a).

I *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) blir effektiviseringen av arbetssätt formulerat som ett exempel på AI:s bidrag. Tillsammans med effektiviseringen nämns stärkandet av forskning och demokratiseringen av ”våra gemensamma arkiv” (Riksarkivet 2025c). Nämnandet av demokratisering är mycket förstärkande och tillsammans med ”Våra” sätts AI i centrum för arbetet med att inte enbart göra Riksarkivet tillgängligt för fler, utan även att delta i diskussionerna kring demokratiseringen av arkiven. Genom detta stärker även Riksarkivet sin sociala identitet som arkivinstitution.

I det sista inlägget som nämner effektivitet med koppling till AI, *Maskintolkning av handskrivet källmaterial* (Riksarkivet 2024c), nämns ärendehandläggningen som ett exempel på hur HTR förbättrar arbetet på Riksarkivet.

Samarbete som en viktig del av utvecklingen av AI på Riksarkivet, nämns i fem inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024c, 2024d u.å.a). Detta har delats in i sex olika uttryck som markerar olika syften: 1) uppnå spridning av kunskap, 2) uppnå spridning av innovation, 3) delning av kunskap, 4) delning av data, 5) delning av erfarenheter, och 6) skapande av AI-modeller och AI-söktjänster.

I *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs* (Riksarkivet 2025a) är ”Samarbetar”, som är givet det förstorande ordet ”Brett”, placerat tillsammans med ”Tillgängliggör”. Samarbetet syftar till att uppnå målet att sprida kunskap och innovation (Riksarkivet 2025a). I *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) formuleras det att samarbetet ska möjliggöra delning av kunskap, data och erfarenheter. I *Ny banbrytande AI-modell för svenska historiska texter* (Riksarkivet 2024d) betonas det att orsaken till utvecklandet av AI-modellen *The Swedish Lion I*, som används för att tolka äldre handskrifter, var ett samarbete. Att detta samarbete var internationellt, betonas genom att samarbetet var mellan

”både” Sveriges och Finlands riksarkiv (2024d). Ett liknande, dock nationellt samarbete, nämns i inlägget *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) för NAD:s fritextssöktjänst. I *Maskintolkning av handskrivet källmaterial* (Riksarkivet 2024c), blir samarbetet givet en markering av nödvändighet. Orsaken till detta konstrueras som en avsaknad av resurser och kompetenser för att utveckla handskriftstolkning (Riksarkivet 2024c).

5.2.2 Huvudsakliga fynd från vokabulär

Fynden från vokabulären delas in i två huvudsakliga mål med AI: 1) Tillgänglighet och samarbete, och 2) innovation och effektivitet.

Det första målet består av grupperna tillgänglighet, öppenhet, samarbete och paradigmskifte. Detta mål är mer omfattande än det andra målet. Det innehåller tio inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025c, 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, 2024g, u.å.a, u.å.b) medan det andra målet innehåller sex inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024g, u.å.a). Härigenom har insamlingsmaterialet ett större fokus på tillgänglighet och samarbete än innovation och effektivitet.

Det första målet består av flera förstärkande uttryck. Dessa omfattar sådant som förstörar AI:s inverkan på arkiven avseende tillgänglighet och öppenhet, där de starkaste exemplen är det akademiska begreppet ”Paradigmskifte” (Riksarkivet 2024a) och metaforen ”Historisk milstolpe” (Riksarkivet 2025c). Riksarkivet försöker även legitimera sig själv som en arkivmyndighet, vars arkivbestånd beskrivs som bland annat ”Myndighetens enorma arkivskatter” (Riksarkivet 2025c), ”Samhällsviktig” (Riksarkivet 2025f) och ”Ovärderliga” (Riksarkivet 2024d). Därutöver vill Riksarkivet betona omfattningen på det material som blir tillgängliggjort av AI, genom abstrakta uttryck såsom ”En stor mängd handskrivna dokument [...]” (Riksarkivet 2024c) och ”Enormt” (Riksarkivet u.å.a). Kopplat till betoningen av omfånget vill Riksarkivet även understryka storleken av sitt arbete med AI, genom att uttrycka exempelvis att transkribering är ett exempel av många på hur Riksarkivet kan bli tillgängligt genom AI, där det förstärkande adverbet ”Bara” används (Riksarkivet 2024a). Det första målet består i huvudsak av tillgängligheten och öppenheten i arkiv. Den första av dessa kopplas i huvudsak till sökbarhet och transkribering av texter, samt indexering och användning av material (Riksarkivet 2025b, 2025c, 2024a, 2024b u.å.a, u.å.b). Den andra kopplas till öppnande av arkivmaterial, datadelning med myndigheter och institutioner, analyser och upptäckter om samhällets utveckling under en längre tidsperiod, öppen källkod och textanalyser (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024d, 2024g,

u.å.a). I målet är även samarbetet något som Riksarkivet betonar. I inläggen ges detta samarbete olika syften, där de ämnar dela och sprida kunskap, sprida erfarenheter, skapa AI-modeller och AI-arkitekturer, dela data och sprida innovation (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024c, 2024d u.å.a). Tillgängligheten blir även kopplad till förmågan som andra myndigheter, institutioner och användare har att ta del av arkivmaterialen och AI-modellerna för vidareutnyttjande- och utveckling (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024g, u.å.a). Slutligen betonar även det första målet hur olika material och AI-modeller är fria att använda (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024d).

Det andra målet innehar inte lika många förstärkande uttryck. Effektivitet och spridningen och skapandet av innovation är i inläggen huvudsakligen ett resultat av att arkivmaterial och AI-modeller tillgängliggörs (Riksarkivet 2025a, 2024a, 2025c). Även om AI blir givet en positiv inverkan på arkiven i alla inlägg, uttrycker Riksarkivet i ett inlägg att dess effektiva användning har krav på juridiska ramar för dataskydd och molntjänstanvändning (Riksarkivet 2025a).

Fokuset på tillgänglighet bland inläggen är en del av Riksarkivets sociala identitet och praktik som förvaltningsmyndighet. Dels ska de följa Tryckfrihetsförordningen (SFS 1949:105) som fastställer att alla ska ha rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 §). Deras instruktion (SFS 2009:1593) stadgar vidare att de ska arbeta för att utveckla metoder för tillgängliggörande av handlingar (5 §), och slutligen, enligt Arkivlagen (SFS 1990:782) ska rätten att ta del av allmänna handlingar tillgodoses (3 §). Att "Forskare" (Riksarkivet 2024b, u.å.b), "Forskningen" (Riksarkivet 2024c) och "Allmänheten" (Riksarkivet 2024c) nämns är likväl produkter av denna sociala identitet och praktik, där Arkivlagen stadgar att deras arkiv ska tillgodose forskning (SFS 1990:782, 3 §). Genom att använda begreppet "Paradigmskifte" (Riksarkivet 2024a) antar Riksarkivet även en arkivvetenskaplig identitet.

Genom denna sociala identitet och de två målen, blir Riksarkivets myndighetsliga uppdrag en del av kunskapsområdet AI. Detta benämner jag som den arkivmyndighetsliga AI-diskursen. AI framställs som en stor förändring vilken gagnar allmänheten och forskningen genom att arkivmaterial tillgängliggörs och där innovationen och effektiviteten som detta medför uttrycks. I båda målen framträder även en annan diskurs: den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen. Samtidigt som Riksarkivet innehar ett fokus på hur allmänheten och forskare kan använda sig av arkivhandlingarna som tillgängliggörs genom AI, har de även ett fokus på hur användare och andra myndigheter och

institutioner kan använda sig av dem för att bidra till utveckling. Detta gäller även tillgängliggörandet av AI-modeller som kan vidareutvecklas. I två inlägg blir Riksarkivet och andra myndigheter och institutioners nytta av arkivmyndighetens handlingar lika viktiga, där Riksarkivet placeras tillsammans med dem (Riksarkivet 2025a, 2024a). Genom att göra detta blir Riksarkivets ingång i dataförvaltningsdiskursen förgivettagen.

Bland inläggen uttrycker även Riksarkivet sin delaktighet i det större samhället. Med koppling till kravet på juridiska ramar för att kunna bli effektivt använda, läggs inte fokuset på att *Riksarkivet* ska kunna använda AI effektivt utan myndigheter i allmänhet (Riksarkivet 2025a). Den potential som AI:s tillgängliggörande av arkivmaterial ger, blir i två inlägg knutna till möjligheten att upptäcka och analysera samhällets utveckling under en längre tid (Riksarkivet 2025a, 2025c). Även innovationen och effektiviteten som andra myndigheter och institutioner nyttjar, blir utvidgad till hela samhället i ett inlägg (Riksarkivet 2024a). Genom detta stärks Riksarkivets inverkan utanför den egna myndigheten, och dess AI-användning legitimeras. Denna legitimering, görs tydlig i valet att nämna att AI bidrar till demokratiseringen av ”Våra gemensamma arkiv” (Riksarkivet 2025c). Genom att göra detta blir Riksarkivets AI-arbete placerat i en demokratisk identitet som är central i Sverige. Här betonar även Riksarkivet att arkiven är öppna för allmänheten genom uttryckandet av ”Gemensamma” (Riksarkivet 2025c).

5.2.3 Grammatik

Under denna rubrik kommer jag att analysera transitivitet och modalitet i texterna. Syftet är att analysera hur texterna är strukturerade grammatiskt kring AI.

5.2.3.1 *Transitivitet*

Transitiviteten i materialet är dominerat av relationella processer. Av tolv inlägg nämns dessa i flest meningar i tio inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025c, 2025f, 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, u.å.a, u.å.b). Direkta aktiva processer nämns i flest meningar i ett inlägg (Riksarkivet 2024g) medan direkta och indirekta aktiva processer, relationella, mentala och händelseprocesser nämns i lika många meningar i ett inlägg (Riksarkivet 2025g).

Vad som är anledningen till att relationella processer nämns i flest meningar i flest inlägg, ligger i att dessa inlägg har ett redogörande berättande om AI. Riksarkivets arbete med AI är konstruerat som ett tillstånd snarare än en aktivitet – att AI innebär och är något för Riksarkivet. Detta visar sig i hur inläggen är kännetecknade: 1) beskrivningar och berättelser om något som har hänt (Riksarkivet 2025b, 2025c,

2025f, 2024a, 2024d), 2) introduktion till poddar och youtube-föredrag om AI där AI:s betydelse för Riksarkivet kort beskrivs (Riksarkivet 2024b, u.å.b), 3) lång beskrivning om Riksarkivets arbete med AI och dess betydelse för myndigheten (Riksarkivet 2024c, u.å.a), och 4) Riksarkivets yttranden i förslag (Riksarkivet 2025a).

Inlägget *400 000 nya sidor i vårt AI-sök* (Riksarkivet 2025g) innehar det första av dessa kännetecken. Dock innehar det också meningar av relationell, direkt och indirekt, händelse- och mental process i lika stor omfattning. Skillnaden mellan denna och de andra med samma kännetecken där majoriteten består av relationella processer, är att detta inlägg (Riksarkivet 2025g) inte har ett stort fokus på ett djupgående redogörande berättande. Detta gör att det skiljer sig från de andra som i mångt beskriver vad olika fenomen är snarare än vad något gör. Dominansen av den senare kopplar jag till att dessas övergripande syften är att redogöra för något som har hänt med förklarande beskrivningar om vad olika händelser är och vad de innebär. Här är relationella processer lämpligare än de andra processerna, eftersom Riksarkivet ämnar identifiera eller karaktärisera AI (Halliday & Matthiessen 2014, s. 265).

Det andra kännetecknets inlägg innehar ett djupgående redogörande (Riksarkivet u.å.b, 2024b). Syftena i texterna är att beskriva vad poddavsnitt och youtube-föredrag handlar om samt ge en bakgrund till dessa, bland annat vilken sorts material som finns vid Riksarkivet, och vad AI gör möjligt kopplat till detta. Detta är något som lämpar sig väl för den relationella processen (Riksarkivet u.å.b, 2024b).

Bland de inlägg, i det tredje kännetecknet, där relationella processer är i majoritet, är texterna också redogörande. Fokuset ligger på vad projekten är och innebär samt vad AI gör möjligt i förhållande till detta (Riksarkivet 2024c, u.å.a). Inlägget *AIRA I och II* (Riksarkivet 2024g) är en del av detta kännetecken, och är vägledande. Dock ligger en stor del även på att vägleda läsaren, vilket leder till att den relationella processen inte är dominerande (Riksarkivet 2024g).

Det sista kännetecknet innehåller enbart ett inlägg (Riksarkivet 2025a). Där redogörs för hur Riksarkivet ställer sig angående AI-kommissionens förslag. Fokuset ligger på vad AI och förslaget innebär och vad det är för Riksarkivet (Riksarkivet 2025a).

5.2.3.2 Modalitet

Den dominerande modaliteten i inläggen är ”kan” eller ”kunna”. De återfinns i tio av dem (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025c, 2025g, 2024b, 2024c, 2024d, 2024g, u.å.b, u.å.a) och är indelade i nio ämnen: 1) vad läsaren kan hitta i en länk om de är nyfikna (Riksarkivet 2025b, 2025g, 2024g), 2) vad söktjänsten kan åstadkomma (Riksarkivet 2025b, 2025c), 3) vad AI kan göra (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024b, 2024c, 2024g, u.å.a, u.å.b), 4) att man kan analysera historiska data (Riksarkivet 2025c), 5) att Riksarkivet kan introducera en AI-modell (Riksarkivet 2024d), 6) att AI:s framsteg inte kan överskattas (Riksarkivet 2024d), 7) hur crowdsourcing och HTR kan kombineras (Riksarkivet 2024c), 8) att NAD kan få en större roll i att göra data tillgänglig för AI-utveckling (Riksarkivet 2025a), och 9) att myndigheter ska kunna arbeta effektivt med AI (Riksarkivet 2025a).

Dessa modaliteter är objektiva. Riksarkivet blandar inte in sig själva i modaliteten utan kunnandet är uttryckt som ett faktum. Genom att använda den objektiva modaliteten stärker Riksarkivet att ämnena ovan är möjliga, och eftersom Riksarkivet är en myndighet, blir modaliteten stärkt av dess expertisområde om arkiv.

Eftersom det tredje ämnet, vad AI är kapabel till, är det som denna uppsats behandlar, lägger jag fokus på detta. Här delas modaliteten ”kan” och ”kunna” in i två typer: 1) explicit maktutövning och trovärdighet i modaliteten, och 2) implicit maktutövning och trovärdighet i modaliteten.

Den explicita typen nämns i tre inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024b). Inlägget *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara* (Riksarkivet 2025c) har en modalitet som är placerad i ett citat från Riksarkivets dåvarande chef Karin Åström Iko som, vid tiden för publiceringen av detta inlägg, ingick i en maktposition och uttrycker då en trovärdighet hos läsaren som expert. Hon uttrycker att AI kan förbättra forskning, arbetssätt och demokratisering av arkiv (Riksarkivet 2025c). Det andra inlägget är *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs* (Riksarkivet 2025a). Modaliteten ”kunna” blir, i sammanhanget av meningen som kommer innan, uttryckt tillsammans med: ”Som arkivmyndighet förvaltar Riksarkivet stora mängder unik information, både digital och analog”. Här framhäver myndigheten sin expertis. Genom att framhäva detta blir även meningen med ”kunna” stärkt av en expertis och maktutövning. Denna menings påstående är att det krävs stora resurser för digitalisering, anpassning och kvalitetssäkring för att arkivmaterialet ska kunna bli använt i AI-

sammanhang (Riksarkivet 2025a). I det tredje inlägget *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI* (Riksarkivet 2024b) består ”kan” av frågor som hänvisas till arkivpoddavsnitt och digitala föredrag där bland annat Riksarkivets Lead Data Scientist Erik Lenas medverkar samt David Haskiya, chef för Riksarkivets enhet för AI-labb och datatjänster. Dessa ger uttryck för, likt det nämnda citatet från Karin Åström Iko, en maktutövning och trovärdighet i modaliteten. Två av dessa frågor förutsätter för läsaren att AI kan underlätta för forskningen och att AI kan transkribera äldre handskrifter. Två andra frågor är om AI kan fungera som forskarassistenter eller läsa transkriberade texter (Riksarkivet 2024b).

Den implicita typen nämns i fem inlägg (Riksarkivet 2024b, 2024c, 2024g, u.å.a, u.å.b). Denna överlappar med de explicita i inlägget *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI* (Riksarkivet 2024b). I inlägget (Riksarkivet 2024b) leder AI till att information kan användas på nya sätt och hjälpa sådana som inte kan tolka gamla handskrifter. AI hjälper även till att skapa förutsättningar för att forskare och medborgare ska kunna använda arkivens material mer (Riksarkivet 2024b). Detta inlägg visar här inte makt eller trovärdighet riktade till modaliteten, även om Riksarkivet är Sveriges arkivmyndighet som har expertis i arkivfrågor (SFS 2009:1593, 3 §), och en historia av att arbeta med AI för att öka tillgängligheten av arkivmaterial (Riksarkivet 2019, s. 29). Riksarkivet har även en lagstadgad uppgift att tillgodose fri tillgång till allmänna handlingar genom Arkivlagen (SFS 1990:782, 3 §) vilket stärker dess trovärdighet i påståendena ovan. Detta resonemang gäller för resterande inlägg som omfattar den implicita typen (Riksarkivet 2024c, 2024g, u.å.a, u.å.b).

I inlägget *Maskintolkning av handskrivet källmaterial* (Riksarkivet 2024c) används ”kan” i kontexten av att Riksarkivet undersöker hur HTR kan användas för att tillgängliggöra arkivmaterial. Ett annat påstående i inlägget är att olika samband och sammanhang som forskning inte har lagt märke till kan upptäckas (Riksarkivet 2024c). Inlägget *AIRA I och II* (Riksarkivet 2024g) påstår att AI-modeller och AI-arkitekturer har möjligheten att ta fram arbetsflöden som kan göra indexeringen som behövs effektivare för att göra skannade arkivmaterial sökbara. I inlägget *Artificiell intelligens och arkiv* (Riksarkivet u.å.a) blir modaliteten ”kan” nämnd i fyra påståenden: AI kan analysera många dokument snabbare och effektivare, AI kan bidra till en revolution, handskrifter kan omvandlas till sökbar text genom HTR och OCR, och indexeringen av fastighetsrelaterade dokument kan göras i stor skala till en låg kostnad vilket de inte tidigare kunde (Riksarkivet u.å.a). I det sista inlägget *AI och arkiven* (Riksarkivet u.å.b) används ”kan” i samband med att både

forskare och medborgare kan använda materialet mer, som en följd av att AI tillgängliggör alltmer av ”myndighetens enorma arkivskatter”. ”Kan” används även i kontexten av att arkivpoddserien ”AI och arkiven” presenteras, där man får veta mer om varför Riksarkivet är unikt angående AI och hur Riksarkivet jobbar med AI och hur detta kan göra det lättare för forskningen (Riksarkivet u.å.b).

Både den implicita och explicita maktutövningen och trovärdigheten i modaliteterna blir uttryckta som självklara och är inte tänkta att ifrågasättas. Dessa stärks av att delaktigheterna i de representerande perspektiven – påståendena – osynliggörs, eftersom läsaren inte kan veta om perspektiven är Riksarkivets egna. Denne behöver därför lita på att myndigheten vet bäst om det som påstås. Detta skapar en maktrelation mellan myndigheten och läsaren.

Utöver ”kan”/”kunna”, nämns modaliteterna för ordkonstruktionerna av ”möjlig” (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025f, 2025g, 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, 2024g, u.å.a) och omöjlighet (Riksarkivet u.å.a), modaliteterna för ordkonstruktionerna av ”kom” (Riksarkivet 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, 2025a, 2025c, 2025f), modaliteterna för ordkonstruktionerna av ”ska”/”skulle” (Riksarkivet 2025a, 2025f, 2024b), ”vore” (Riksarkivet 2024b, u.å.a), modaliteter för ordkonstruktioner för behov (Riksarkivet 2025a, 2024g), ”bör” (Riksarkivet 2025f) och ”sannolikt” (Riksarkivet 2024c). Dessa är alla objektiva. Den enda subjektiva modaliteten som har hittats bland inläggen är ”vill” och uttrycker då regeringens vilja (Riksarkivet 2025f).

5.2.4 Huvudsakliga fynd från grammatik

Den arkivmyndighetsliga AI-diskursen blir främst uttryckt som ett tillstånd i Riksarkivet. AI är konstruerat som något som identifieras och karaktäriseras inom Riksarkivet. Detta är framställt från ett objektivt perspektiv där arkivmyndigheten använder sin makt och trovärdighet som arkivmyndighet för att ge kraft till modaliteterna. Den konstruerade maktställningen i dessa modaliteter där de inte ska ifrågasättas, vidgar jag till den större diskursen om AI. Detta stärks av att de resterande modaliteterna förutom en, likväl är objektiva. Analysen av mina insamlade inläggs vokabulär, visar att de huvudsakliga orden i inläggen är alla positivt inställda till AI. De enda undantagen är när behovet av juridiska ramar för effektiv användning av AI nämns, och att användning av material i AI-sammanhang kräver stora resurser för digitalisering, anpassning och kvalitetssäkring (Riksarkivet 2025a). Detta, tillsammans med de objektiva modaliteterna och redogörande karaktärerna av inläggen, leder till tolkningen att Riksarkivet vill framhäva sin

sociala identitet och därmed makt och trovärdighet som arkivmyndighet för att stödja den arkivmyndighetsliga diskursen om AI. Den andra diskursen av dataförvaltning blir likaså påverkad av denna objektiva och redogörande förmedling.

5.2.5 Diskursanalysen och tidigare forskning

Även om min diskursanalys inte fullständigt kan jämföras med Pearsons (2022) studie om passiva värdeord hos arkiv, använder Riksarkivet sig av de värdeord som författaren hittade inom disciplinen kunskapshantering. Det finns mätbara uttryck i vokabulären hos Riksarkivets inlägg: att AI förbättrar och påverkar arkivets arbeten och uppdrag. Riksarkivet använder sig även av ordkonstruktionerna för innovation och effektivitet (2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024g, u.å.a). Vidare använder sig myndigheten av ord och uttryck som konkret framhäver värdet av AI:s inverkan, exempelvis ”Paradigmskifte” (Riksarkivet 2024a) och ”Banbrytande” (Riksarkivet 2025c). Dock snarare än syftet att uttrycka sig inför affärsintressenter (Pearson 2022, s. 106), menar jag att Riksarkivet har ett större fokus på att följa och framhäva sig positivt inför den svenska staten och EU:s anvisningar, och använder därav deras språkbruk. Värdeorden är därav främst kopplade till tillgängliggörandet av allmänna handlingar – ett centralt uppdrag enligt Arkivlagen (SFS 1990:782 3 §), samt nämmandet av öppna data och andras gagn som genom den svenska staten (SFS 2022:818) kopplas till dataförvaltningsakten (Europaparlamentet och rådet 2022).

Likt Bürger och Kadenics (2026) studie blir AI framställt som ett viktigt steg för att göra arkiven mer tillgängliga i inläggen: något önskvärt. I flera inlägg blir det arkivinnehåll som AI gör tillgängligt förhöjt vilket leder till att AI:s införing framställs som en nödvändighet för att Riksarkivet ska kunna fullfölja sitt uppdrag för att tillgodose tillgången till allmänna handlingar (SFS 1990:782 3 §). Det tydligaste exemplet där förhöjandet blir till en nödvändighet är när Riksarkivets information blir betecknat som ”Samhällsviktig” (Riksarkivet 2025f). Härigenom blir det nödvändigt för Riksarkivet, utifrån ett beredskapsperspektiv, att införa AI (Riksarkivet 2025f). I ett annat inlägg kopplas AI till demokratisering av arkiv vilket gör AI nödvändigt utifrån ett demokratiskt perspektiv (Riksarkivet 2025c). AI blir än mer nödvändig genom det faktum att det är dåvarande chef Karin Åström Iko som sade det (Riksarkivet 2025c). Även AI som ett tecken på framgång inkorporeras i Riksarkivet i kontexten av att Arkivlagen bättre kan följas (SFS 1990:782 3 §) och användare, myndigheter och institutioner kan använda arkivmaterialet. De enda hänvisningarna till AI:s motgångar i min diskursanalys är

behovet av juridiska ramar inom dataskydd och användning av molntjänster för effektiv användning av AI, samt kravet på ökade resurser för digitalisering, anpassning och kvalitetssäkring vid användande av material i AI-sammanhang (Riksarkivet 2025a). Detta är dock, likt i Bürger och Kadenics (2026) artikel, uttryckt som något som ska hanteras snarare än en kritik eller fördröjning av införande av AI (s. 10).

Hoffs (2023) studie om AI som något nödvändigt överensstämmer likt ovan skrivet med min diskursanalys. Att detta framställs på ett objektiva och oundvikligt sätt överensstämmer likväl genom Riksarkivets inläggs dominans av objektiva modaliteter och relationella processer, samt betoningen på hur mycket värdefulla arkivmaterial som Riksarkivet har. Att AI:s motgångar nertystas, är bortom ramarna för denna masteruppsats. Dock nämner inte Riksarkivet motgångar i någon hög grad. Hoffs slutsats om det diskursiva avslutet stämmer inte överens med min diskursanalys eftersom Riksarkivet fortfarande nämner AI:s motgångar, även om det är fåtaligt (Hoff 2023, s. 11; Riksarkivet 2025a). Denna uppsats kunde inte heller jämföras med Hoffs nämnande av sociotekniska föreställningar (Hoff 2023, s. 2).

6. Diskussion

6.1 Begränsningar

Det är viktigt att förtydliga att det undersökningsmaterial som blev min diskursanalys inte är alla inlägg på Riksarkivets webbplats. Jag analyserade enbart vartannat inlägg som hade AI som en viktig del i inlägget. Dessutom har diskursanalysen inte berört inläggens fullständiga innehåll. Även om insamlingsmaterialet fortfarande är tillräckligt stort för att kunna ge ett omfattande insamlingsmaterial, leder avgränsningen till att slutsatserna inte kan vara lika representativa som de hade varit om alla inlägg på Riksarkivets hemsida hade inkluderats, eller om en textanalys hade gjorts.

6.2 Vilka diskurser kring artificiell intelligens framträder på Riksarkivets webbplats?

Diskursanalysen resulterade i att jag skapade två diskurser kring AI: den arkivmyndighetsliga AI-diskursen och den arkivmyndighetsliga dataförvaltningsdiskursen. Den första av dessa framhäver Riksarkivets roll som allmän arkivmyndighet där AI har en förbättrande roll i att öka tillgängligheten för allmänheten och forskningen, vilket medför innovation och effektivitet. Den andra diskursen framhäver hur AI:s förbättrande roll gagnar andra användare, myndigheter och institutioner som kan använda sig av arkivmaterial för vidareutnyttjande. Detta vidareutnyttjande sträcker sig här även till AI-modeller. Riksarkivets delaktighet i detta blir förgivettaget i ett par inlägg där Riksarkivet placerar sig tillsammans med andra myndigheter som jämbördiga parter (Riksarkivet 2025a, 2024a). Diskurserna uttrycker sig även som en del av det större samhället: demokratisering och arkivet som gemensamt, vilket jag tolkar som ett försök hos Riksarkivet att legitimera sin AI-användning. Utöver dessa två diskurser antar även Riksarkivet en arkivvetenskaplig identitet i ett inlägg (Riksarkivet 2024a). Diskurserna är dominerade av objektiva modaliteter, vilka uttrycker Riksarkivets makt och expertis som arkivmyndighet. Inläggen är främst relationella och uttrycker AI som ett tillstånd.

Med koppling till tidigare forskning är dessa diskurser nära kopplade till Riksarkivets vilja att använda sig av språkbruk som gör att de framhäver sig positivt inför den svenska staten och EU:s dataförvaltningsakt. Den arkivmyndighetsliga AI-diskursen skildrar även AI som något nödvändigt, objektivet och oundvikligt, och

som ett tecken på framgång. De motgångar som AI har, framställs som något som förväntas hanteras snarare än ett skäl att fördröja införandet eller till att kritisera AI.

Likt inledningen av min studie, visar denna diskursanalys att ett stort fokus ligger på hur AI förbättrar tillgängligheten i arkiv.

6.3 Vilka ämnen och ämnesområden kan identifieras i litteraturstudien avseende artificiell intelligens och arkiv?

Litteraturstudien resulterade i mitt skapande av fyra kategorier: förbättringar med artificiell intelligens, risker och motgångar med artificiell intelligens, artificiell intelligens behov och potentialer med artificiell intelligens. Den första kategorin har 14 ämnesområden, den andra också 14, och både den tredje och fjärde 17.

6.4 Vilka likheter och skillnader kan urskiljas vid en jämförelse mellan webbplatsen och litteraturens resultat?

Likheterna mellan diskursanalysen och litteraturstudien är i mångt avgränsad till förbättringar och potentialer med AI. Diskursanalysens ämnesområden var främst "Tillgänglighet" och "Effektivitet" där flest likheter fanns. I ämnesområdet "Tillgänglighet" berördes ämnena "Tillgänglighet" (Riksarkivet 2025a, 2025b, 2025c, 2024a, 2024b, 2024c, 2024d, u.å.a, u.å.b), "Användarvänlighet" och "Användande" (Riksarkivet 2024a, 2024b, 2024c, 2025a, 2025c, u.å.b), "Transkribering" (Riksarkivet 2024a, 2025a, 2025c), "Sökbarhet" (Riksarkivet 2025b, 2025c, 2024a, 2024c, 2024g, u.å.a), "Åtkomst" (2025f) och "Upptäckt" (2025a, 2025c). I ämnesområdet "Effektivitet" berördes ämnena "Effektivitet" (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, 2024g, u.å.a), "Innovation" (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a), "Hastighet" (Riksarkivet u.å.a), "Analys" (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, 2024c, u.å.a), "Resursanvändning" (Riksarkivet u.å.a) och "Forskning" (Riksarkivet 2024b, 2024c, u.å.b). Alla dessa ämnen är nära knutna till aspekter av tillgänglighet. Av de som inte nämns, kommer jag att belysa "Skapande", "Dokumentation" och "Beslutsfattande". Dessa är relevanta att ha med i Riksarkivets framtida inlägg eftersom de rör bland annat skapandet av metadata (Cocciolo 2025) och det vardagliga arbetet för att möjliggöra tillgänglighet – beslutsfattandet och dokumentationen.

Med koppling till ämnesområdet ”Mångfald”, berör Riksarkivet ämnena ”Demokrati” (Riksarkivet 2025c), ”Informationsspridning” – tillgänglighet och spridning av kunskap, effektivitet och innovation till fler (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024a, u.å.a) – och ”Kunskap” (Riksarkivet 2025a, 2024a, u.å.a), som är nära knutna till Arkivlagens tillgodoseende av allmänna handlingar (SFS 1990:782, 3 §). Dock nämner även resultaten från litteraturstudien ämnena ”Mångfald”, ”Berättande”, ”Perspektiv”, ”Identitet”, ”Utbyte”, ”Delaktighet”, ”Tolkning” och ”Perspektiv”, vilka är viktiga för att framhäva samhällets mångfald och demokrati. Med koppling till ämnet ”Mångfald”, nämns inte heller motgångarna och behoven angående AI och mångfald, vilket hade kunnat framhäva arkivmyndighetens ställning i samhället.

Med koppling till ämnesområdet ”Upplevelse” nämner Riksarkivet i inläggen att AI leder till berikning och värde hos arkiv. Nära kopplat till ämnet ”Berikning” nämner Riksarkivet ämnet ”Insikt” i ämnesområdet ”Lärande”, exempelvis att AI leder till demokratisering av arkiv (Riksarkivet 2025c). Dock nämns det inte hur AI leder till ökad interaktivitet och ökat engagemang för användare med arkivet. Projekt eller inlägg om hur AI kan förbättra detta, hade kunnat leda till att fler vill använda arkiv i framtiden och leda till att arkivet blir mer relevant för yngre målgrupper.

De övriga ämnesområdena som delvis nämns är ”Struktur”, ”Kommunikation” och ”Kontext”. Inom ämnesområdet ”Kommunikation” nämns ämnena ”Svar” och ”Rådgivning” i ett inlägg (Riksarkivet 2024b) där möjligheten till forskningsassistenter tas upp. Riksarkivet nämner ”Indexering” (Riksarkivet 2024a, 2024g, u.å.a) och ”Katalogisering” (Riksarkivet u.å.a) inom ämnesområdet ”Struktur” men de övriga ämnena hittades inte i materialet. Kontexten nämns i ett inlägg kopplat till sammanhang som inte än har upptäckts av forskare vilka AI kan uppenbara (Riksarkivet 2024c). Ämnesområdet ”Samarbete” nämns likväl i Riksarkivets inlägg (Riksarkivet 2025a, 2025c, 2024c, 2024d u.å.a).

Ett ämnesområde som nämns inom kategorin ”Artificiell intelligens behov” är behovet av resurser i arkiv (Riksarkivet 2025a). Att nämna hur detta kan förbättras och ha potential att förbättras, hade likväl kunnat leda till att Riksarkivets roll med koppling till AI stärks.

De ämnesområden som inte tas upp inom förbättringar är ”Proveniens”, ”Autenticitet”, ”Hållbarhet”, ”Säkerhet”, ”Transparens” och ”Etik”. Som jag

nämnde i inledningen till denna uppsats är, enligt Riksarkivets bevarande- och gallringspolicy (1995), möjligheten att bedöma en handlingns värde beroende av dess trovärdighet och möjlighet att bli granskad (s. 8). Att AI förbättrar denna möjlighet, vilket nämns i litteraturstudiens resultat, är något som Riksarkivet inte beskriver. Att undersöka och beskriva hur AI förbättrar, har potential och har motgångar i ”Autenticitet” hade kunnat möjliggöra ett framhävande av arkivexpertis: en arkivexpertis som enligt resultatet i litteraturstudien är i behov att förmedlas (Jaillant et al. 2025).

Förbättringarna, motgångarna och behoven av proveniens kopplat till AI som likaså identifierades i litteraturstudien hade också kunnat undersökas och beskrivas på Riksarkivets webbplats. Proveniens är ett annat ämnesområde som Riksarkivets bevarande- och gallringspolicy (1995) nämner (s. 8), och varken förbättringen, motgångarna eller frågan om behov av förändring i dess koncept inom detta är beskrivet i inläggen: ett tillägg som hade kunnat förbättra Riksarkivets ställning som arkivexperter.

Inom AI:s relation till hållbarhet och bevarande hade Riksarkivet kunnat undersöka och beskriva AI:s förbättring, potentialer, motgångar och behov inom arkiven avseende hållbar utveckling, förvaltning eller bevarande av handlingar: något som är nära kopplat till klimatfrågan vilket påverkar samhället i stort, samt bevaringen som är centralt för arkiven (SFS 1990:782, 3 §). Detta är även nära kopplat till den stora förbrukningen av energi som AI-användning leder till (O'Donnell & Crownhart 2025).

AI:s förbättringar, potentialer, motgångar och behov med koppling till ämnesområdet ”Transparens” är nära kopplat till trovärdigheten av arkiv och har möjlighet att beskrivas. Intressantast är nämnandet av behovet av ämnet ”Förståelse av AI:s bearbetning”, något som i framtiden troligen kommer att vara nödvändigt för att skapa tillit i AI:s arbetsprocesser. Att beskriva dessa hade kunnat öka framhäandet av arkivexpertisen.

Motgångar, risker, potentialer och förbättringar inom ”Etik” nämns inte i Riksarkivets inlägg. Att nämna dessa hade inte enbart förbättrat AI:s ställning i förhållande till mångfald, exempelvis demokratisering av arkiven. Nämnandet hade även lett till framhäandet av Riksarkivets roll som informationsexperter och sin relation till GDPR, i förhållande till ”Integritet”, ”Samtycke” och ”Upphovsrätt”. Det hade även kunnat leda till att Riksarkivet får en större roll som

beredskapsmyndighet genom sitt nämnande av ”Förfalskning” och ”Partiskhet”, och vilka potentialer AI har att lösa dessa. Likt min diskursanalys visar, nämner Riksarkivets inlägg anpassning i förhållande till AI som ett behov, vilket visar att de kan utveckla sin beskrivning inom ämnesområdet ”Etik”.

Ämnesområdet ”Säkerhet” är ett annat ämnesområde som är centralt för handlingars trovärdighet och värde, och hur AI har motgångar, potentialer och kan förbättra detta hade kunnat beskrivas i framtida inlägg. Med koppling till behov nämner Riksarkivet behovet av juridiska ramar (Riksarkivet 2025a): något som visar att de både har möjlighet och ser risker med dataskydd och användande av molntjänster. Med koppling till min litteraturstudie hade de kunnat utveckla detta genom att nämna ämnen som angår motgångar och risker inom säkerhet: ”Cyberhot”, ”Tillförlitlighet” och ”Enhetlighet”.

6.5 Framtida forskning

Denna uppsats har lett till ökad kunskap om hur AI beskrivs och kan beskrivas inom arkivfältet avseende forskning och på myndighetsområdet. En framtida forskning skulle kunna fokusera på en litteraturstudie som är avgränsad till arkivvetenskapliga artiklar, till skillnad från denna uppsats. Här skulle olika ämnen om AI och arkiv kunna studeras i detalj. Detta skulle bidra till att ta fasta på de ämnen som denna litteraturstudie visar.

Diskursanalys tillsammans med en litteraturstudie om ämnen om AI kopplat till arkiv lämpade sig inte väl tillsammans. Min diskursanalys svarade på frågan i inledningen om hur AI beskrivs och vilka alternativa ämnen och ämnesområden som finns om AI och arkiv. Dock kunde jag inte besvara frågan om varför AI beskrivs som det gör på Riksarkivets webbplats. För att besvara detta behöver i framtiden Faircloughs (1992) diskursanalys av Riksarkivets inlägg till fullo göras, där teorins diskurspraktiker och sociala praktiker inkluderas. På detta sätt kan beskrivningen av AI mer djupgående kontextualiseras i det större samhället. Detta hade även kunnat besvara frågan från Hoff's (2023) studie huruvida Riksarkivet nertystar perspektiv om AI eller om en socioteknisk föreställning uppstår på Riksarkivet. Även om min masteruppsats delvis går emot slutsatsen om det diskursiva avslutet skulle en mer omfattande studie kunna leda till en mer representativ slutsats om detta (ibid.).

Utöver ovan skulle en framtida studie där en textanalys, för att få en bättre klarhet kring hur Riksarkivet eller andra arkiv beskriver AI, tillsammans kunna göras med

ämneseområden från forskning om AI och arkiv. På detta vis hade inläggets innehåll på ett bättre sätt kunnat användas där hela deras innehåll inkluderas, vilket ger en trovärdigare slutsats om AI:s beskrivning på Riksarkivet.

Denna masteruppsats leder även till möjligheten i framtiden att vidga diskursanalysen om AI, exempelvis till arkivpolicyer, rapporter, samt myndighetsyttranden. På detta sätt skulle mer kunskap kunna skapas om arkivfältet angående hur Riksarkivet framhäver AI i sin kontakt med regeringen, där skrivandets syfte inte är att informera en allmän läsare.

Litteraturförteckning

Adu-Gilmore, L. (2024) "Authentic Intelligence Mixtapes: DJs and producers' communal radical archiving and teaching in the age of AI", *Organised Sound*, 29(2), s. 162–173. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1017/S135577182400013X>.

AI-Riksarkivet (2024). *HTRflow*. <https://ai-riksarkivet.github.io/htrflow/latest/> [2026-04-24].

Anderson, C.B. & Duran, J. (2024) "Responsible AI at the Vanderbilt Television News Archive: A Case Study", *Journal of eScience Librarianship*, 13(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.7191/jeslib.805>.

Atkinson-Abutridy, J. (2025) *Large Language Models: Concepts, Techniques and Applications*. Boca Raton: CRC Press. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1201/9781003517245>.

Bazán-Gil, V. (2023) "Artificial intelligence applications in media archives", *El Profesional de la información*, s. e320517. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3145/epi.2023.sep.17>.

Bushey, J. (2024) "Envisioning Archival Images with Artificial Intelligence", *Archeion*. 2024(1), s. 33–54. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.007.20202>.

Bürger, M.B. & Kadenic, M.D. (2026) "Framing AI, constructing identity: how institutional discourse shapes AI adoption and professional identity in project management", *AI & SOCIETY* [Preprint]. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02836-3>.

Caldera-Serrano, J. (2025) "Aplicaciones de la Inteligencia Artificial para automatización de procesos documentales en los archivos audiovisuales televisivos", *Revista Interamericana de Bibliotecología*, 48(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.17533/udea.rib.v48n1e356060>.

Cambridge Dictionary (u.å.a). *Aggregation (noun) ([U or C])*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/aggregation> [2026-05-22].

Cambridge Dictionary (u.å.b). *Interoperability* (noun) ([U]).
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/interoperability> [2026-05-28].

Cameron, S., Franks, P. & Hamidzadeh, B. (2023) "Positioning Paradata: A Conceptual Frame for AI Processual Documentation in Archives and Recordkeeping Contexts", *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 16(4), s. 1–19. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1145/3594728>.

Cameron, S. & Hamidzadeh, B. (2024) "Preserving paradata for accountability of semi-autonomous AI agents in dynamic environments: An archival perspective", *Telematics and Informatics Reports*, 14, s. 100135. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1016/j.teler.2024.100135>.

Cocciolo, A. (2025) "Oral History Metadata and AI: A Study from an LGBTQ+ Archival Context", *Preservation, Digital Technology & Culture*, 54(1), s. 27–33. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1515/pdte-2024-0054>.

Colavizza, G., Blanke, T., Jeurgens, C. & Noordegraaf, J. (2022) "Archives and AI: An Overview of Current Debates and Future Perspectives", *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 15(1), s. 1–15. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1145/3479010>.

Cook, T. (2013) "Evidence, memory, identity, and community: four shifting archival paradigms", *Archival Science*, 13(2–3), s. 95–120. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s10502-012-9180-7>.

Directive (EU) 2019/1024 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on open data and the re-use of public sector information (recast) (OJ L 172, 26.6.2019, ss. 56-83).

D'Souza, R.E. (2025) "Practising the living archive: people-centred AI practice for the Kochi-Muziris Biennale", *Journal of Visual Art Practice*, 24(4), s. 451–481. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/14702029.2025.2580787>.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (omarbetning) (EUT L 172, 26.6.2019, ss. 56-83).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (Text av betydelse för EES) (EUT L 119, 4.5.2016, ss. 1-88).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens) (Text av betydelse för EES) (EUT L 12.7.2024). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=OJ:L_202401689.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 (dataförvaltningsakten) (Text av betydelse för EES) (EUT L 152, 3.6.2022, ss. 1-44).

Europeiska Unionens stadga (EU) 326/2 om de grundläggande rättigheterna (EUT C 326, 26.10.2012, ss. 391–407).

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.

Golda, A., Mekonen, K., Pandey, A., Singh, A., Hassija, V. & Chamola, V. (2024) "Privacy and Security Concerns in Generative AI: A Comprehensive Survey", IEEE Access, 12, s. 48126–48144. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3381611>.

Halliday, M. A. K. (1985). *Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar*. 4 uppl. Abingdon, Oxon: Routledge.

Hlihor, C. (2024) "History and Historians in Artificial Intelligence Age. Opportunities, Challenges and Risks", *Annals of the Academy of Romanian*

Scientists Series on History and Archaeology, 16(1–2), s. 71–80. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.56082/annalsarscihist.2024.1-2.71>.

Hoff, J.-L. (2023) "Unavoidable futures? How governments articulate sociotechnical imaginaries of AI and healthcare services", *Futures*, 148, s. 103131. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1016/j.futures.2023.103131>.

Hollow, A.G., Cline, L., Kardar, M., Komarnytska, O. & Warkentin, L. (2025) "The AI-powered archivist: Harnessing generative artificial intelligence for streamlined archival description", *Journal of Digital Media Management*, 14(1), s. 6. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/ZMQC4019>.

Ida, M. (2024) *A Narrative History of Artificial Intelligence: The Perpetual Frontier of Information Technology*. Singapore: Springer Nature Singapore. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/978-981-97-0771-3>.

Jaillant, L., Mitchell, O., Ewoh-Opu, E. & Urbaneja, M. H. (2025) "How can we improve the diversity of archival collections with AI? Opportunities, risks, and solutions", *AI & SOCIETY*, 40(6), s. 4447–4459. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02222-z>.

Kalarikkal, S.A. & Thamilvanan, G. (2025) "Enhancing the preservation and accessibility of missionary archives in Malabar through artificial intelligence and machine learning", *Library Hi Tech News* [Preprint]. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/LHTN-02-2025-0031>.

Kaluvilla, B.B., Kalarikkal, S.A. & Thamilvanan, G. (2025) "AI-driven extraction and intelligent retrieval of missionary archives in Malabar: advancing preservation and accessibility with machine learning", *Performance Measurement and Metrics*, 26(4), s. 253–267. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/PMM-02-2025-0008>.

Khuhro, I., Gilmore, E., Suderman, J. & Hofman, D. L. (2024) "Artificial Intelligence and Machine Learning at the Intersection of Privacy and Archives", *Archeion*, 125, s. 55–78. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.006.20201>.

Krisinformation (2025). *Riksarkivet*. <https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhället/mer-om-sveriges-krishanteringssystem/samhällets-ansvar/tolv-beredskapssektorer/riksarkivet/> [2026-05-27].

Leavy, P. (2017), *Research Design : Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts- Based, and Community-Based Participatory Research Approaches*. New York: Guilford Publications.

Li, J. & Wang, J. (2025) ”Intelligent Archive Management Based on Deep Learning Technology Driven by Artificial Intelligence”, *IEEE Access*, 13, s. 42377–42387. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3546499>.

Mannheimer, S., Bond, N., Young, S. W. H., Kettler, H. S., Marcus, A., Slipher, S. K., Clark, J. A., Shorish, Y., Rossmann, D., Sheehey, B. (2024) ”Responsible AI Practice in Libraries and Archives: A Review of the Literature”, *Information Technology and Libraries*, 43(3). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.5860/ital.v43i3.17245>.

Merriam-Webster (u.å.a). *Open-source (adjective) (1b)*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/open-source> [2026-04-24].

Merriam-Webster (u.å.b). *Hallucination (noun) (3)*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hallucination> [2026-05-23].

Merriam-Webster (u.å.c). *Application programming interface (noun)*. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/application%20programming%20interface> [2026-05-21].

Modiba, M. & Shekgola, M. (2024) ” Artificial Intelligence Embedded Cloud Computing Technology for the Management of Digital Archives in the Fifth Industrial Revolution in South Africa”, *African Journal of Library Archives and Information Science*. 34(2), s. 229-239.

Montevirgen, K. (2026). What is blockchain and how does it work? *Britannica Money*, [uppdaterad 31 mars]. <https://www.britannica.com/money/what-is-blockchain> [2026-05-23].

Myndigheten för digital förvaltning (2026). *Öppna data-direktivet*. <https://www.digg.se/kunskap-och-stod/eu-rattsakter/oppna-datadirektivet> [2026-05-08].

Naffi, N. (2025). Deepfakes and the crisis of knowing. *UNESCO*, 1 oktober. <https://www.unesco.org/en/articles/deepfakes-and-crisis-knowing> [2026-04-23].

O'Donnell, J. & Crownhart, C. (2025). We did the math on AI's energy footprint. Here's the story you haven't heard. *MIT Technology Review*, 20 maj 2025. <https://www.technologyreview.com/2025/05/20/1116327/ai-energy-usage-climate-footprint-big-tech/>.

Oxford English Dictionary (u.å.). *Paradigm shift (noun)*. <https://doi.org/10.1093/OED/5668362448>. [2026-04-29].

Park, F. (2024). Creating the Swedish Lion I text recognition model. *Transkribus*, 19 juli. <https://www.transkribus.org/blog/creating-the-swedish-lion-text-recognition-model> [2026-04-27].

Pearson, J. Y. (2022) "How archival studies and knowledge management practitioners describe the value of research: assessing the "quiet" archivist persona", *Archival Science*, 22(1), s. 95–112. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s10502-021-09369-w>.

Peruccio, P.P., Liboni, M. & Mucchetti, F. (2025) "The role of corporate archives in the era of blockchain and AI", *AGATHÓN | International Journal of Architecture, Art and Design*, 17, s. 348–359. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69143/2464-9309/17242025>.

Pinar, A. & Cox, A. (2025) "An Analysis of Artificial Intelligence (AI) Capability in Libraries and Archives", *Cataloging & Classification Quarterly*, 63(6–7), s. 566–599. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/01639374.2025.2539790>.

Pype, P. (2025) "Archives and artificial intelligence: The Métis Oral History Transcription Project by the Esplanade Archives", *Journal of Digital Media Management*, 13(4), s. 369. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/QOWJ4096>.

Regeringskansliet (2025). *Stora satsningar på AI och data – stärker välfärden och svensk konkurrenskraft*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/09/stora-satsningar-pa-ai-och-data--starker-valfarden-och-svensk-konkurrenskraft/> [2026-01-20].

Regeringskansliet (2024). *Ökad användning av generativ AI inom offentlig sektor*.
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/07/okad-anvandning-av-generativ-ai-inom-offentlig-sektor/> [2026-01-29].

Riksarkivet (u.å.a). *Artificiell intelligens och arkiv*. <https://riksarkivet.se/utveckla-och-samarbeta/ai-och-arkiv> [2026-02-19].

Riksarkivet (u.å.b). *AI och arkiven*. <https://riksarkivet.se/utforska-och-bestall/podd-och-video/arkivpodden/ai-och-arkiven> [2026-02-10].

Riksarkivet (2025a). *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs*. <https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-positiv-till-ai-kommissionens-fardplan-men-mer-utredning-behovs> [2026-02-13].

Riksarkivet (2025b). *Fler arkiv öppnas upp med AI-stöd*. <https://riksarkivet.se/inlagg/fler-arkiv-oppnas-upp-med-ai-stod> [2026-02-13].

Riksarkivet (2025c). *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara*. <https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-gor-en-miljon-handskrivna-dokument-sokbara> [2026-02-19].

Riksarkivet (2025d). *Manuell transkribering – en förutsättning för AI-framgång*. <https://riksarkivet.se/inlagg/manuell-transkribering-en-forutsattning-for-ai-framgang> [2026-04-23].

Riksarkivet (2025e). *Årsredovisning 2025 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2025f). *Pengar till Riksarkivet i vårbudgeten*. <https://riksarkivet.se/inlagg/pengar-till-riksarkivet-i-varbudgeten> [2025-04-15].

Riksarkivet (2025g). *400 000 nya sidor i vårt AI-sök*. <https://riksarkivet.se/inlagg/400-000-nya-sidor-i-vart-ai-sok> [2026-02-13].

Riksarkivet (2024a). *AI ett paradigmskifte för arkiven*.
<https://riksarkivet.se/inlagg/ai-ett-paradigmskifte-for-arkiven> [2026-01-30].

Riksarkivet (2024b). *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI*.
<https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-oppnar-nya-mojligheter-med-ai> [2026-02-13].

Riksarkivet (2024c). *Maskintolkning av handskrivet källmaterial*.
<https://riksarkivet.se/projekt/maskintolkning-av-handskrivet-kallmaterial> [2026-02-20].

Riksarkivet (2024d). *Ny banbrytande AI-modell för svenska historiska texter*.
<https://riksarkivet.se/inlagg/ny-banbrytande-ai-modell-for-svenska-historiska-texter> [2024-02-19].

Riksarkivet (2024e). *Arkivpodden – AI och historiska texter*.
<https://riksarkivet.se/resurser/arkivpodden-ai-och-historiska-texter> [2026-02-13].

Riksarkivet (2024f). *Årsredovisning 2024 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2024g). *AIRA I och II*. <https://riksarkivet.se/projekt/aira-i-och-ii> [2026-02-18].

Riksarkivet (2023). *Årsredovisning 2023 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2022). *Årsredovisning 2022 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2021). *Årsredovisning 2021 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2020). *Årsredovisning 2020 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (2019). *Årsredovisning 2019 för Riksarkivet*. Stockholm: Riksarkivet.

Riksarkivet (1995). *Bevarandet av nutiden: Riksarkivets gallrings- & bevarandepolicy*. Stockholm: Riksarkivet. Tillgänglig via mejl på webbsida:
<https://riksarkivet.se/resurser/bevarandet-av-nutiden-riksarkivets-gallrings-och-bevarandepolicy>.

Rizzi, G. & Casciani, D. (2025) "Scouting emerging AI applications in fashion heritage and archival practices", *European Journal of Cultural Management and Policy*, 15, s. 14963. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3389/ejcmp.2025.14963>.

Saarikoski, L. (2024) "Next steps after artificial intelligence pilot projects in the media archives at Yle, the Finnish Broadcasting Company", *Journal of Digital Media Management*, 12(4), s. 315. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/ZAUP4223>.

Schellnack-Kelly, I. & Modiba, M. (2025) "Developing smart archives in society 5.0: Leveraging artificial intelligence for managing audiovisual archives in Africa", *Information Development*, 41(3), s. 626–641. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1177/02666669241286224>.

SFS 1990:782. *Arkivlag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SFS 2009:1593. *Förordning med instruktion för Riksarkivet*. Stockholm: Kulturdepartementet.

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform*. Stockholm: Justitiedepartementet L6.

SFS 2022:818. *Lag om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data*. Stockholm: Finansdepartementet DOF.

SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordning*. Stockholm: Justitiedepartementet L6.

Sköld, O. (2025). The Concept of Paradata. I Huvila, I., Andersson, L., Friberg, Z., Liu, Y.-H. & Sköld, O. (red.) *Paradata: Documenting Data Creation, Curation and Use*. Storbritannien: Cambridge University Press. Ss. 11-39.

Smits, T. (2025) "Revisiting the Kahn collection: multimodal artificial intelligence and visual patterns of presence and absence in the Archives de la Planète , 1909–1931", *Visual Studies*, 40(1), s. 126–142. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/1472586X.2024.2380859>.

Stryker, C. (u.å.). What is responsible AI? *IBM*, u.å. <https://www.ibm.com/think/topics/responsible-ai> [2026-05-23].

Svenska Akademien (1933). *Ordbok över svenska språket. Bd 12, Hyde-Instruktör = H. 122/126 = I-Instruktör*. Lund: Lindstedts univ.-bokh.

Svenska Akademien (1944). *Ordbok över svenska språket. Bd 17, Markis-Möte, H. 172/176, Markis-Mjugg*. Lund: Lindstedts univ.-bokh.

Tsabadze, V. (2024) "Managing Records in the Age of Artificial Intelligence: How Prepared Are Archives and Records Management Professionals in Eswatini?", *Internet Reference Services Quarterly*, 28(1), s. 77–95. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/10875301.2023.2284898>.

Xu, Y., Chen, X., & Yan, J. (2025) "Challenges of Artificial Intelligence Large Models to the Basic Theory of Archival Science and Its Response", *Documentation, Information and Knowledge*, 42(1), s. 57-69.

Yıldız, M. & Rukancı, F. (2025) "AI-powered visual classification in archives: a computer vision approach to facial recognition in historical archives", *Archival Science*, 25(2), s. 18. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s10502-025-09486-w>.

Åkerman, J. (2024) *God forskningssed 2024*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Diskursanalys

Riksarkivet (2025a). *Riksarkivet positiv till AI-kommissionens färdplan – men mer utredning behövs.* <https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-positiv-till-ai-kommissionens-fardplan-men-mer-utredning-behovs> [2026-02-13].

Riksarkivet (2025b). *Fler arkiv öppnas upp med AI-stöd.* <https://riksarkivet.se/inlagg/fler-arkiv-oppnas-upp-med-ai-stod> [2026-02-13].

Riksarkivet (2025c). *Riksarkivet gör en miljon handskrivna dokument sökbara.* <https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-gor-en-miljon-handskrivna-dokument-sokbara> [2026-02-19].

Riksarkivet (2025f). *Pengar till Riksarkivet i vårbudgeten.* <https://riksarkivet.se/inlagg/pengar-till-riksarkivet-i-varbudgeten> [2025-02-13].

Riksarkivet (2025g). *400 000 nya sidor i vårt AI-sök.* <https://riksarkivet.se/inlagg/400-000-nya-sidor-i-vart-ai-sok> [2026-02-13].

Riksarkivet (2024a). *AI ett paradigmskifte för arkiven.* <https://riksarkivet.se/inlagg/ai-ett-paradigmskifte-for-arkiven> [2026-01-30].

Riksarkivet (2024b). *Riksarkivet öppnar nya möjligheter med AI.* <https://riksarkivet.se/inlagg/riksarkivet-oppnar-nya-mojligheter-med-ai> [2026-02-13].

Riksarkivet (2024c). *Maskintolkning av handskrivet källmaterial.* <https://riksarkivet.se/projekt/maskintolkning-av-handskrivet-kallmaterial> [2026-02-20].

Riksarkivet (2024d). *Ny banbrytande AI-modell för svenska historiska texter.* <https://riksarkivet.se/inlagg/ny-banbrytande-ai-modell-for-svenska-historiska-texter> [2024-02-19].

Riksarkivet (2024g). *AIRA I och II*. <https://riksarkivet.se/projekt/aira-i-och-ii> [2026-02-18].

Riksarkivet (u.å.a). *Artificiell intelligens och arkiv*. <https://riksarkivet.se/utveckla-och-samarbeta/ai-och-arkiv> [2026-02-19].

Riksarkivet (u.å.b). *AI och arkiven*. <https://riksarkivet.se/utforska-och-bestall/podd-och-video/arkivpodden/ai-och-arkiven> [2026-02-10].

Litteraturstudie

Aboian, M., Bousabarah, K., Kazarian, E., Zeevi, T., Holler, W., Merkaj, S., Cassinelli Petersen, G., Bahar, R., Subramanian, H., Sunku, P., Schrickel, E., Bhawnani, J., Zawalich, M., Mahajan, A., Malhotra, A., Payabvash, S., Tocino, I., Lin, M. & Westerhoff, M. (2022) "Clinical implementation of artificial intelligence in neuroradiology with development of a novel workflow-efficient picture archiving and communication system-based automated brain tumor segmentation and radiomic feature extraction", *Frontiers in Neuroscience*, 16, s. 860208. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3389/fnins.2022.860208>.

Adu-Gilmore, L. (2024) "Authentic Intelligence Mixtapes: DJs and producers' communal radical archiving and teaching in the age of AI", *Organised Sound*, 29(2), s. 162–173. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1017/S135577182400013X>.

Agbozo, G.E. & Agboka, G.Y. (2025) "Archives, AI, and Technical and Professional Communication", *Technical Communication Quarterly*, 34(3), s. 301–305. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/10572252.2025.2492291>.

Allegrezza, S. (2025) "L'intelligenza artificiale al servizio degli archivi digitali: una survey sulle applicazioni per la ricostruzione delle aggregazioni documentali e l'arricchimento dei metadati", *Umanistica Digitale*, 9(20), s. 643–660. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.6092/ISSN.2532-8816/21243>.

Anderson, C.B. & Duran, J. (2024) "Responsible AI at the Vanderbilt Television News Archive: A Case Study", *Journal of eScience Librarianship*, 13(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.7191/jeslib.805>.

Arias Hernandez, R., Fewster, K. & Penniman, S. (2024) "Artificial Intelligence and Machine Learning Competencies for the Archival Professions", *Proceedings of*

the Association for Information Science and Technology, 61(1), s. 36–43. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1002/pra2.1006>.

Arias Hernández, R. & Rockembach, M. (2025) "Building trustworthy AI solutions: integrating artificial intelligence literacy into records management and archival systems", *AI & SOCIETY*, 40(6), s. 4265–4282. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02194-0>.

Bazán-Gil, V. (2023) "Artificial intelligence applications in media archives", *El Profesional de la información*, s. e320517. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3145/epi.2023.sep.17>.

Bernstein, S. (2025) "AI as a Historical Lens: An Experiment in Periodization of Russia's State Photography Archive with Neural Networks", *Slavic Review*, 84(1), s. 1–22. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1017/slr.2025.10148>.

Bulín, M., Švec, J., Ircing, P., Frémund, A., & Polák, F. (2025) "Exploring Oral History Archives Using State-of-the-Art Artificial Intelligence Methods", *Acta Informatica Pragensia*, 14(2), s. 207–214. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.18267/j.aip.268>.

Bushey, J. (2024) "Envisioning Archival Images with Artificial Intelligence", *Archeion*. 2024(1), s. 33–54. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.007.20202>.

Caldera-Serrano, J. (2025) "Aplicaciones de la Inteligencia Artificial para automatización de procesos documentales en los archivos audiovisuales televisivos", *Revista Interamericana de Bibliotecología*, 48(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.17533/udea.rib.v48n1e356060>.

Cameron, S., Franks, P. & Hamidzadeh, B. (2023) "Positioning Paradata: A Conceptual Frame for AI Processual Documentation in Archives and Recordkeeping Contexts", *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 16(4), s. 1–19. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1145/3594728>.

Cameron, S. & Hamidzadeh, B. (2024) "Preserving paradata for accountability of semi-autonomous AI agents in dynamic environments: An archival perspective",

Telematics and Informatics Reports, 14, s. 100135. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1016/j.teler.2024.100135>.

Chabin, M.-A. (2020) "The potential for collaboration between AI and archival science in processing data from the French great national debate", Records Management Journal, 30(2), s. 241–252. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/RMJ-08-2019-0042>.

Cocciolo, A. (2025) "Oral History Metadata and AI: A Study from an LGBTQ+ Archival Context", Preservation, Digital Technology & Culture, 54(1), s. 27–33. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1515/pdte-2024-0054>.

Colavizza, G., Blanke, T., Jeurgens, C. & Noordegraaf, J. (2022) "Archives and AI: An Overview of Current Debates and Future Perspectives", Journal on Computing and Cultural Heritage, 15(1), s. 1–15. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1145/3479010>.

Condorelli, F. (2025) "Leveraging Historical Archives with Artificial Intelligence algorithms for the Digital Reconstruction of Architectural Heritage". Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.20365/DISEGNARECON.34.2025.28>.

Cushing, A.L. & Osti, G. (2023) "'So how do we balance all of these needs?': how the concept of AI technology impacts digital archival expertise", Journal of Documentation, 79(7), s. 12–29. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/JD-08-2022-0170>.

Darda, K., Carre, M. & Cross, E. (2023) "Value attributed to text-based archives generated by artificial intelligence", Royal Society Open Science, 10(2), s. 220915. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1098/rsos.220915>.

Davet, J., Hamidzadeh, B. & Franks, P. (2023) "Archivist in the machine: paradata for AI-based automation in the archives", Archival Science, 23(2), s. 275–295. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s10502-023-09408-8>.

Dawson, M., Dawson, H., Gurnell, A., Lewin, J. & Macklin, M. G. (2025) "AI-assisted interpretation of changes in riparian woodland from archival aerial imagery using Meta's segment anything model", Earth Surface Processes and Landforms, 50(1), s. e6053. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1002/esp.6053>.

Decker, S., Kirsch, D.A., Kuppili Venkata, S. & Nix, A. (2022) "Finding light in dark archives: using AI to connect context and content in email", *AI & SOCIETY*, 37(3), s. 859–872. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-021-01369-9>.

Di Marcantonio, G. (2024) "Intelligenza artificiale, Large Language Models (LLMs) e Retrieval-Augmented Generation (RAG). Nuovi strumenti per l'accesso alle risorse archivistiche e bibliografiche", *Bibliothecae.it*, 13(1), s. 146–173. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.6092/ISSN.2283-9364/19982>.

Dong, L., Tang, S., Cheng, Y. & Wang, P. (2025) "The smart archive management practicing pipeline: a virtual online learning platform for AI literacy development in archival science", *Information Research an international electronic journal*, 30(iConf), s. 450–466. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.47989/ir30iConf47305>.

Dreilinger, E. (2021) "Digging for gold in the archive: Artificial intelligence is the treasure map", *Journal of Digital Media Management*, 9(3), s. 279. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/LSGI9285>.

D'Souza, R.E. (2025) "Practising the living archive: people-centred AI practice for the Kochi-Muziris Biennale", *Journal of Visual Art Practice*, 24(4), s. 451–481. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/14702029.2025.2580787>.

Đukić, S. (2023) "Using AI Image Upscaler in Archives", *Moderna arhivistika*, 2023 6(1), s. 163–168. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.54356/MA/2023/PPOK6690>.

Feliciati, P. & Duranti, L. (2025) "responsible use of Artificial Intelligence in archives through the use of paradata", *JLIS.it*, 16(2), s. 1–9. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.36253/jlis.it-636>.

Giannachi, G. & Dekker, A. (2025) "Using AI in documentation: working with ChatGPT-3.5 on the Lynn Herschman Leeson archive", *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 21(2), s. 240–259. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/14794713.2025.2485676>.

Gonzalo Encinar, R. (2025) "Traces of Expression: AI and Data-Driven Approaches to Dance Archives", *Body, Space & Technology*, 24(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.16995/bst.18264>.

Green, P. (2025) "AI and the visualisation needs of researchers using email archives", *AI & SOCIETY*, 40(6), s. 4689–4700. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02187-z>.

Hollow, A. G., Cline, L., Kardar, M., Komarnytska, O. & Warkentin, L. (2025) "The AI-powered archivist: Harnessing generative artificial intelligence for streamlined archival description", *Journal of Digital Media Management*, 14(1), s. 6. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/ZMQC4019>.

Horáková, J. (2025) "What can we learn from artificial intelligence about video art? Research on the Vasulka Live Archive", *Artnodes*, s. 1–10. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.7238/artnodes.v0i36.430699>.

Hosseini, M., Hong, S., Holmes, K., Wetterstrand, K., Donohue, C., Amaral, L. A. N. & Stoeger, T. (2024) "Ethical considerations in utilizing artificial intelligence for analyzing the NHGRI's History of Genomics and Human Genome Project archives", *Journal of eScience Librarianship*, 13(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.7191/jeslib.811>.

Jaillant, L. (2024) "Introduction to the Special Issue: Using Visual AI Applied to Digital Archives" *Digital Humanities Quarterly*, 2024, 18(3). Tillgänglig vid <https://dhq.digitalhumanities.org/vol/18/2/000752/000752.html>.

Jaillant, L., Mitchell, O., Ewoh-Opu, E. & Urbaneja, M. H. (2025) "How can we improve the diversity of archival collections with AI? Opportunities, risks, and solutions", *AI & SOCIETY*, 40(6), s. 4447–4459. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02222-z>.

Jaillant, L. & Aske, K. (2023) "Are Users of Digital Archives Ready for the AI Era? Obstacles to the Application of Computational Research Methods and New Opportunities", *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 16(4), s. 1–16. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1145/3631125>.

Jaillant, L. & Caputo, A. (2022) "Unlocking digital archives: cross-disciplinary perspectives on AI and born-digital data", *AI & SOCIETY*, 37(3), s. 823–835. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-021-01367-x>.

Jaillant, L. & Rees, A. (2023) "Applying AI to digital archives: trust, collaboration and shared professional ethics", *Digital Scholarship in the Humanities*, 38(2), s. 571–585. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1093/llc/fqac073>.

Kalarikkal, S.A. & Thamilvanan, G. (2025) "Enhancing the preservation and accessibility of missionary archives in Malabar through artificial intelligence and machine learning", *Library Hi Tech News* [Preprint]. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/LHTN-02-2025-0031>.

Kaluvilla, B.B., Kalarikkal, S.A. & Thamilvanan, G. (2025) "AI-driven extraction and intelligent retrieval of missionary archives in Malabar: advancing preservation and accessibility with machine learning", *Performance Measurement and Metrics*, 26(4), s. 253–267. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1108/PMM-02-2025-0008>.

Kasperowski, D., Johansson, K.-M. & Karsvall, O. (2024) "Temporalities and Values in an Epistemic Culture: Citizen Humanities, Local Knowledge, and AI-supported Transcription of Archives", *Archives & Manuscripts*, s. e10937. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.37683/asa.v51.10937>.

Khuhro, I., Gilmore, E., Suderman, J. & Hofman, D. L. (2024) "Artificial Intelligence and Machine Learning at the Intersection of Privacy and Archives", *Archeion*, 125, s. 55–78. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.006.20201>.

Kim, H.J. & Lee, H.-K. (2022) "Emotions and Colors in a Design Archiving System: Applying AI Technology for Museums", *Applied Sciences*, 12(5), s. 2467. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3390/app12052467>.

Lee, J.-K., Kim, Y., Shin, E., Choo, S. & Cha, S. H. (2025) "An AI-assisted approach for creating and archiving interior design references using 360-degree panoramic images", *Architectural Science Review*, 68(6), s. 506–518. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/00038628.2024.2445049>.

Li, J. & Wang, J. (2025) "Intelligent Archive Management Based on Deep Learning Technology Driven by Artificial Intelligence", IEEE Access, 13, s. 42377–42387. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3546499>.

Li, L. & Fleischmann, K.R. (2020) "Libraries and archives of tomorrow: How future information professionals perceive AI", Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 57(1), s. e343. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1002/pra2.343>.

Li, S., Guo, Z., Lin, J. & Ying, S. (2022) "Artificial Intelligence for Classifying and Archiving Orthodontic Images", BioMed Research International. Redigerad av S. Mehta, 2022(1), s. 1473977. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1155/2022/1473977>.

Liu, K. (2025) "Preserving the Woman's Voice on the Archival Canvas: Interactive Digital Narrative Mechanisms for Jiangyong Nüshu Driven by Generative Artificial Intelligence", Proceedings of the Association for Information Science and Technology, 62(1), s. 1556–1558. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1002/pra2.1466>.

Mannheimer, S., Bond, N., Young, S. W. H., Kettler, H. S., Marcus, A., Slipher, S. K., Clark, J. A., Shorish, Y., Rossmann, D. & Sheehey, B. (2024) "Responsible AI Practice in Libraries and Archives: A Review of the Literature", Information Technology and Libraries, 43(3). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.5860/ital.v43i3.17245>.

Mannheimer, S., Rossmann, D., Clark, J., Shorish, Y., Bond, N., Kettler, H. S., Sheehey, B. & Young, S. W. H. (2024) "Introduction to the Special Issue: Responsible AI in Libraries and Archives", Journal of eScience Librarianship, 13(1). Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.7191/jeslib.860>.

Modiba, M. & Shekgola, M. (2024) "Artificial Intelligence Embedded Cloud Computing Technology for the Management of Digital Archives in the Fifth Industrial Revolution in South Africa", African Journal of Library Archives and Information Science. 34(2), s. 229-239.

Pahl, A. (2025) "Exploring emerging technologies in archiving and preservation: Leveraging 3D models, interactive environments, and AI tools", Information

Services and Use, 45(1–2), s. 19–22. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1177/18758789251336085>.

Park, H.S. (2025) "National Museum of Korea Archives: Restoring Collection Context and Designing a Vertical AI System", The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, XLVIII-M-9–2025, s. 1153–1159. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.5194/isprs-archives-XLVIII-M-9-2025-1153-2025>.

Peruccio, P.P., Liboni, M. & Mucchetti, F. (2025) "The role of corporate archives in the era of blockchain and AI", AGATHÓN | International Journal of Architecture, Art and Design, 17, s. 348–359. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69143/2464-9309/17242025>.

Pinar, A. & Cox, A. (2025) "An Analysis of Artificial Intelligence (AI) Capability in Libraries and Archives", Cataloging & Classification Quarterly, 63(6–7), s. 566–599. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/01639374.2025.2539790>.

Prud'Homme, P.-A., Venu, J.C. & Bandaru, A. (2025) "Transforming digital archives management through artificial intelligence", Journal of Digital Media Management, 13(4), s. 310. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/VUGE6282>.

Pype, P. (2025) "Archives and artificial intelligence: The Métis Oral History Transcription Project by the Esplanade Archives", Journal of Digital Media Management, 13(4), s. 369. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/QOWJ4096>.

Rizzi, G. & Casciani, D. (2025) "Scouting emerging AI applications in fashion heritage and archival practices", European Journal of Cultural Management and Policy, 15, s. 14963. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3389/ejcmp.2025.14963>.

Saad, N., Elmqaddem, N. & Vasseur, E. (2024) "Artificial Intelligence at the Service of Digital Archiving: Optimization of Practices and Ethical Challenges", Journal of Information Sciences, 23(1), s. 68–89. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.34874/IMIST.PRSM/JIS-V23I1.49229>.

Saarikoski, L. (2024) "Next steps after artificial intelligence pilot projects in the media archives at Yle, the Finnish Broadcasting Company", Journal of Digital

Media Management, 12(4), s. 315. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/ZAUP4223>.

Sanabria Medina, G. & Rodríguez Reséndiz, P.O. (2022) "Inteligencia artificial en los procesos documentales de los archivos digitales sonoros", Investigación Bibliotecológica: archivonomía, bibliotecología e información, 36(93), s. 73. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.22201/iibi.24488321xe.2022.93.58618>.

Schellnack-Kelly, I. & Modiba, M. (2025) "Developing smart archives in society 5.0: Leveraging artificial intelligence for managing audiovisual archives in Africa", Information Development, 41(3), s. 626–641. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1177/02666669241286224>.

Shivers-McNair, A. (2025) "Toward Justice-focused Participatory Research Repositories: Connecting Technical and Professional Communication, Critical Archive Studies, and Community-led AI Practices", Technical Communication Quarterly, 34(3), s. 306–318. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/10572252.2025.2481393>.

Smits, T. (2025) "Revisiting the Kahn collection: multimodal artificial intelligence and visual patterns of presence and absence in the Archives de la Planète , 1909–1931", Visual Studies, 40(1), s. 126–142. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/1472586X.2024.2380859>.

Spina, S. (2023) "Artificial Intelligence in archival and historical scholarship workflow: HTS and ChatGPT", Umanistica Digitale, s. 125-140 Pages. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.6092/ISSN.2532-8816/17205>.

Spyrou, O., Hurst, W. & Krampe, C. (2025) "A Reference Architecture for Virtual Human Integration in the Metaverse: Enhancing the Galleries, Libraries, Archives, and Museums (GLAM) Sector with AI-Driven Experiences", Future Internet, 17(1), s. 36. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.3390/fi17010036>.

Storch, H. (2023) "Collection insight and interconnectivity through artificial intelligence image analysis: A collaboration with the National Archives of Estonia", Journal of Digital Media Management, 12(1), s. 35. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.69554/ICOI3279>.

Teel, Z. (Abbie) (2024) "Artificial Intelligence's Role in Digitally Preserving Historic Archives", *Preservation, Digital Technology & Culture*, 53(1), s. 29–33. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1515/pdte-2023-0050>.

Tian, H. (2024) "Enterprise Business Information Management Archive System under Computer Artificial Intelligence Technology", *Procedia Computer Science*, 243, s. 850–857. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1016/j.procs.2024.09.102>.

Toth, G.M., Albrecht, R. & Pruski, C. (2025) "Explainable AI, LLM, and digitized archival cultural heritage: a case study of the Grand Ducal Archive of the Medici", *AI & SOCIETY*, 40(6), s. 4561–4573. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02238-5>.

Tsabadze, V. (2024) "Managing Records in the Age of Artificial Intelligence: How Prepared Are Archives and Records Management Professionals in Eswatini?", *Internet Reference Services Quarterly*, 28(1), s. 77–95. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1080/10875301.2023.2284898>.

Tzouganatou, A. (2022) "Openness and privacy in born-digital archives: reflecting the role of AI development", *AI & SOCIETY*, 37(3), s. 991–999. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s00146-021-01361-3>.

Xu, Y., Chen, X., & Yan, J. (2025) "Challenges of Artificial Intelligence Large Models to the Basic Theory of Archival Science and Its Response", *Documentation, Information and Knowledge*, 42(1), s. 57-69.

Yeo, G. (2024) "Artificial intelligence and the future(s) of archival theory and practice", *Archeion*, 125, s. 10–32. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.4467/26581264ARC.24.008.20572>.

Yıldız, M. & Rukancı, F. (2025) "AI-powered visual classification in archives: a computer vision approach to facial recognition in historical archives", *Archival Science*, 25(2), s. 18. Tillgänglig vid: <https://doi.org/10.1007/s10502-025-09486-w>.

Yıldız, M. & Rukancı, F. (2025) "AI-driven transformation of audio archives: from speech recognition to NLP-based summarization and metadata generation",

Archives and Records, s. 1–35. Tillgänglig vid:
<https://doi.org/10.1080/23257962.2025.2560908>.

Žaja, L. (2025) "European Artificial Intelligence Act: Regulation of Artificial Intelligence in Digital Archives", *Moderna arhivistika*, 8(1), s. 40. Tillgänglig vid:
<https://doi.org/10.54356/MA/2025/TCGJ3655>.

Zygmunt, M. (2025) "Spatial indexing in access to cartographic archives for GIS/AI systems: a case study of ULK (Krakow Local System)", *Geomatics, Landmanagement and Landscape* [Preprint], (3). Tillgänglig vid:
<https://doi.org/10.15576/GLL/210198>.